6300
[redacted]
HR KENY...
138

نسوان چین

[illegible]

6300
History
38

دنئون چینا

لیکک ب. اتم

ITS A MINERVA PICTURE

منروا جي انمول پيٽ

جهانسي کي راڻي

هندستان جي پهرين ٽيڪنيڪلر ذريعي رنگين فلم

پروڊيوسر ۽ ڊائريڪٽر:- سهراب مودي

اداڪار:- مهتاب، سهراب مودي ۽ ٻيا

زور شور سان هلي رهي آهي.

نيو ايمپائر ۽ هند ماتا ۾

نيو ايمپائر

اڳواٽ بکنگ:- صبح ٩-٣٠ کان رات جو ٨ بجي تائين.

وقت:- روز ٢-٣٠، ٥-٤٥ ۽ ٩ بجا.

هند ماتا

اڳواٽ بکنگ:- صبح ١٠ کان ١٢ ۽ ٤ کان ٦ بجي تائين.

وقت:- روز ٢-٤٥، ٥-٤٥ ۽ ٩ بجا.

نئون چين

(مورتن سان)

اي جي

ليکڪ:- آتم

قيمت ٻارهن آنا

١٩٥٣

History
38
6300

ڇپائيندڙ:- ڪيرت ٻاٻاڻي

چمڊن پرنٽنگ پريس، هسالي ڪشڪ روڊ،
دادر، بمبئي ٢٨.

فهرست

		صفحو
ٻه اکر	پروفيسر منگهارام ملڪاڻي	٣
مهاڳ	پروفيسر گيهيمل مولچنداڻي	۴
جهان ۾ طوفان اچي رهيو آ	(شعر) سردار جعفري	٧
١- ڀارت - چين دوستي		٩
٢- آزاديءَ جو اتهاس		١۵
٣- حڪومت جو سرشتو		٢٢
۴- رهڻي ڪرڻي جو درجو		٢٩
۵- اناج جو مسئلو		٣٩
٦- هنري ترقي		۵٠
٧- ريلوي جي اڏاوت		٦٠
٨- سماجي انقلاب		٦٣
٩- سزا جو سرشتو		٧٠
١٠- استرين جي آزادي		٧۵
١١- اقليتن جو مسئلو		٨٠
١٢- صحت ۽ صفائي		٨۴
١٣- تعليمي ترقي		٨٧
١۴- تهذيبي زندگي		٩١
١۵- ڪاميابيءَ جو راز		٩٦
١٦- اڀياس ڪيل ڪتابن جي يادداشت		٩٩

Printed and Published by Kirat Babani
at the Chandan Printing Press, Hansali Tank Road,
Dadar (W.R.) Bombay 28.

ٻه اکر

مشرقي دنيا ۾ هندستان ۽ چين وڏي ۾ وڏا پاڙيسري ملڪ آهن. سندن سڀيتا ساري سنسار ۾ جهوني ۾ جهوني آهي ۽ لڳ ڀڳ هڪجهڙي آهي. ڀارت کي ۵½ سال ۽ چين کي ۳½ سال ٿيا جو صدين جي غلاميءَ کان آزادي حاصل ڪئي اٿن. ان ٿوري عرصي ۾ هڪ پاسي چين نظامي ڪماليت حاصل ڪري چڪو آهي، ٻئي پاسي هندستان ڪيترو نه پٺتي پيل آهي! چين جي مثال مان هندستان کي گهڻا ڪارائتا سبق سکڻا آهن، تنهنڪانپوءِ ئي ٻئي ملڪ ڪلهو ڪلهي ۾ ملائي ايشيا جي اڳواڻي ڪري سگهندا.

منهنجو ادبي دوست "اثر" ڪيتري وقت کان چين جي نئين نظام جو گهرو اڀياس ڪندو آيو آهي. هاڻي اُها کوجنا مڪمل ڪري "نئون چين" ڪتاب لکيو اٿس. ان ۾ چين جي نئين سرشتي تي هر پهلوءَ کان روشني وڌي ويئي آهي، سياسي، آرٿڪ، سماجڪ، تعليمي، هنري وغيره وغيره، ۽ چيني زندگيءَ جا مڙيئي پاسا نهايت چٽيءَ طرح سمجهايل آهن ۽ دلچسپ نموني ۾ پيش ڪيل آهن. "اثر" جي عبارت به دستور موجب چيدي ۽ مائيدار آهي. مونکي خاطري آهي ته هي ڪتاب سنڌي پاٺڪن ۾ چين ولايت بابت چٽي ڄاڻ پيدا ڪندو ۽ ڀارت - چين جي قديم دوستي وري قائم ڪرڻ ۾ وڏي مدد ڪندو.

پروفيسر منگهارام ملڪاڻي

ٻمبئي، ۱۲-۴-۵۳

مهاڳ

منهنجو رفيق ”أثم“ نوجوان ترقي پسند اديب آهي. جنهن ٿي ۱۹۴۱ع کان هن ساهتيڪ ڪيتر ۾ پير پاتو آهي تنهن ٿي هن نه صرف ترقي پسند ادب جي حمايت ڪئي آهي پر انجي قهلاءَ لاءِ سرگرم ڪم پڻ ڪيو آهي. مونکي ياد آهي ته ان زماني ۾ جهڙيءَ طرح ڪراچيءَ ۾ ليکڪن جي جماعت بنديءَ لاءِ ڪوششون ٿيون، اهڙيءَ طرح حيدرآباد ۾ پڻ، اسان اهڙيون ڪوششون ڪيون، جنهجو روپ ”پروگريسو گروپ“ ورتو. ان ۾ ساهتڪار ۽ ساهتيه پريمي ٻئي شامل هئا. ”أثم“ گروپ جو سيڪريٽري هو.

ساٿي ”أثم“ نه صرف ڪامياب مضمون نگار آهي پر هڪ سٺو ڪهاڻي نويس ۽ تنقيد نگار پڻ آهي. پاڪستان ٺهڻ کان اڳ هنجي ۳۰ کان مٿي ڇپيل لکڻين مان اڌ کن ڪهاڻيون آهن. ”الوداع“، ”شڪست“، ”آخر ڪيستائين؟“ ۽ ”ترقيءَ جي راهه تي“ ڪهاڻيون خاص ذڪر قابل آهن. ۸ جنوري ۱۹۴۶ ۾ روزاني ”هندو سنسار“ ۾ ”سماجڪ ٻلوو“ ڪتاب تي ڇپيل ٽيڪا وارو مضمون هنجو اوائلي معياري تنقيدي مضمون آهي. اڄ به هنجو جولاءِ 1951 ۾ ”نئي دنيا“ ۾ ڇپيل ليک ”ادب ۽ زندگي“ مارڪسوادي ادبي نظريي متعلق بهترين تنقيدي مضمون سمجهيو وڃتو.

هندستان ۾ اچڻ بعد ”أثم“ نئين چين ۽ سوويت يونين بابت ”هندستان“ ۽ ”نئي دنيا“ ۾ ليکن جو سلسلو شروع ڪيو، جي سنڌي جنتا کي ڏاڍو پسند پيا. اڪثري

اخبارن ۾ وڏ ڪ ليک ڇپائڻ جي بدران هن انهن چين ۽ سوويت يونين بابت ڪتاب ڇپائڻ بهتر سمجهيو. هن ڪتاب ۾ "اُتم" جي اڳين ڇپيل ليکن مان ايڪر ٻيڪر ليک ڏنل آهي. باقي سڀ نوان ليک لکيا اٿس.

"نئون چين" ڪتاب پيش ڪرڻ سان واقعي سنڌي ساهتيه ۾ نئون ورق وريو آهي. مان نٿو سمجهان ته ان جهڙو ٻيو ڪو ڪتاب سنڌيءَ ۾ موجود آهي. ڪتاب ۾ "اُتم" نئين چيني زندگيءَ جي گوناگون پهلن جو الڳ الڳ رنگن وانگر سندر چٽر چٽيو آهي. سوين معزز ۽ معتبر شخصن چين جي ترقيءَ جي اکين ڏٺي شاهدي ڏني آهي. "اُتم" انهن مان ٢٠ کان مٿي چڱن جهڙوڪ پنڊت سندر لعل، ڊاڪٽر ڪمارپا، وجيه لڪشمي، ديوڪي پانيڪر، خواجه احمد عباس، آر-ڪي-ڪرانجيا، سردار گربخش سنگهه، ابراهيم جليس، ڊاڪٽر گيانچند، ايس-ايس-يوسف، سيٺ گووندداس، مقبول حسين ۽ ٻين سنڌورڪين وغيره جا رايا ۽ احوال ڏنا آهي.

ڪتاب جي خاص خوبي، جنهن انجي اهميت ۽ قدر وڌائي ڇڏيو آهي، سا اها آهي ته "اُتم" نئين چين جي ٽن سالن ۾ ڪيل لاثاني ترقيءَ جي اسانجي ملڪ ۾ ڪانگريسي راڄ جي پنجن سالن جي ترقيءَ سان ڀيٽ ڪئي آهي، جنهن اسان کي پنهنجي سقيم حالت جو احساس ٿئي ۽ چين مان سبق سکي بهتر زندگيءَ لاءِ جدوجهد ڪريون. مان نٿو سمجهان ته انهن ڪرڻ سان ڪو "اُتم" پارسا

جي گهٽتائي ڪئي آهي. ها، هن اُن سرڪار کي دليا اگيان هڪ مجرم جي صورت ۾ پيش ضرور ڪيو آهي، جنهن جي راڄ ۾ مائرون ٻڪ وچان پنهنجا جان جگر وڪڻن ٿيون، نوجوان بيڪاري ۾ ڪري آپگهات ڪن ٿا، نوجوان ڇوڪريون پيٽ پالڻ لاءِ عصمت فروشي جو پيشو اختيار ڪن ٿيون ۽ معصوم گلڙا سر تري تي ڪٽي ٽڪرن ۾ ڪٽمنڙا وڪڻي پيٽ پالين ٿا يا بيڪاري ۾ آوارا بڻجي در در جي خاڪ چاٽين ٿا. ليڪن جڏهن چين ۾ اهڙي راڄ کي ختم ڪيو ويو تڏهن ئي جنتا جي بک، بيڪاري ۽ بي علمي جو مسئلو حل ٿي سگهيو. اڄ ڏينهن چين جي گهرن ۽ گهٽين ڳوٺن ۽ شهرن، کيتن ۽ ڪارخانن، ڪورٽن ۽ قيدن، آفيسن ۽ لشڪر ۾، سڀ هنڌ لوڪشاهي نموني ۾ ڪاروبار هلي رهيو آهي.

هن ڪتاب جي هي خوبي اها آهي جو "اُتم" خشڪ انگن اکرن ۽ حقيقتن کي پنهنجي سهڪ ۽ سلوڻي ڀاشا سان اهڙو ته دلچسپ ۽ دلڪش بڻايو آهي جو پڙهندڙ ان کي يڪساهي پڙهي پورو ڪرڻ کان سواءِ نه ڇڏيندو. "نئون چين" ڪتاب پيش ڪري "اُتم" جا سنڌي جنتا ۽ ساهتيه جي سيوا ڪئي آهي تنهنڪري هو بيحد داد لهڻو. آشا اٿم ته سنڌي جنتا هن قيمتي ۽ ڪارائتي علمي ذخيري مان فيض پرائيندي.

ٻمٻئي،
١٣-٣-٥٣

پروفيسر گيهيمل مولچندائي

جهان ۾ طوفان اچي رهيو آ

ليکڪ:- سردار جعفري

جهان ۾ طوفان اچي رهيو آ

يونان ۽ شانسيءَ جي غارن مان اڀ ڳڙهيا آفتاب نڪتا
بغاوتون ماٿرين مان نڪتيون پهاڙ مان انقلاب نڪتا
سپاهي اڄ بڻجي زرد درياه جي هرطرف کان حباب نڪتا
انهن حبابن جي تيز طوفان ۾ چين اڳتي وڌي رهيو آ
جهان ۾ طوفان اچي رهيو آ.

صديون پراڻيون سنگين جي نوڪ تي ڪٽجي اڄ اُٿيا هي دهقان
دلين مان بيتاب بڻجي ٻاهر اچن ٿا نڪري دلين جا ارمان
هلي اُئين فوج چڙهي ڪا آندي، جهندا اڏن ائين لڳي جڻ طوفان
زمين کي زلزلن جو مظبوط هٿ اڄ اوڏا ڏيئي رهيو آ
جهان ۾ طوفان اچي رهيو آ.

پڪاري اڄ چين ٿو چوي مان نه ايشيا جي نجات آهيان
ڌرتي ۾ هڪڙو ئي ملڪ ليڪن مان سچ نه هڪ ڪائنات آهيان
جا ايستائين جي دل مان نڪتي سا مائوجي لب جي بات آهيان
سا بات جنهن جو رنگين فسانو دکو ئي تيندو وڃي رهيو آ
جهان ۾ طوفان اچي رهيو آ.

جي بند ڪيون سامراجي رنڊڪن، کلي ويئون اڄ سي ليٽ راهون
چين تي چمڪن نه مشڪراهٽون، اکين ۾ پيار جون نگاهون
حسين سمرقند جي گلي جو آ هار اڄ لڏڪنگ جون ٻانهون
هماليا تي ڪڙو آ مائو ۽ ايشيا کي سڏي رهيو آ
جهان ۾ طوفان اچي رهيو آ.

کامریڈ ماؤسی تنگ ء پنڈت سندر لعل

ڀارت - چين دوستي

چين ۽ ڀارت جو آدم دنيا جي ڪل آدم جو ٽيون حصو آهي. ٻئي سنسار جا مکيه ديس ليکيا وڃن ٿا. پراچين سڀيتائن مان اڄ صرف چين ۽ ڀارت جي سڀيتا ئي آهي جا اٽڪل ٥ هزار سالن جي لاهين چاڙهين بعد به هماليه پربت جيان اڏول کڙي آهي ۽ بقول اقبال گويا ائين چئي رهي آهي "ڪڇ بات هئہ ڪ هستي مٽتي نهين هماري."

صدين کان هماليه جي قدرتي ديوار جي باوجود هن "ريشم جي پرمي" ۽ هن "ڪپهه جي پرمي" جي وچ تهذيبي ۽ آرٽڪ ناتا قائم رهيا

سڀيتا جي ڏيوٽ آهن. انهن نه صرف هڪ ٻئي ۾ سڀيتا جي ڏيوٽ ڪئي آهي

ليڪن انجي سرڪي ايشيا جي ڪيترن ئي ملڪن برما انڊونيشيا، سيام ۽ ملايا وغيره ڪي به پياري آهي. تبيت ۾ سڀيتا ڦهلائڻ ۾ ٻنهي ملڪن جو برابر حصو آهي. تبيتين جي رهڻي ڪرڻي، پوشاڪ، هلت چلت وغيره تي چيني سڀيتا جو نشان لڳل آهي. هندستان وري تبيت جي ٻولي، ساهت، لپي، سنگتراشي، چترڪاري ۽ ڌرمي خيالن تي گهرو اثر وڌو آهي. پنڊت راهول سانڪرتيايــن لکي ٿو، "ڪنهن وقت چين جي

سنڪيانگ پرانت ۾ هندستاني لپي مروج هئي. منگوليا جو پراچين ساهت گهٽي حد تائين اساڃي سنسڪرت ساهت جو بدليل روپ آهي، جنهن ۾ اشو گهوش، آريه شور، ڪاليداس جهڙن عاليءَ شاعرن ۽ ڊنگناگ، ڌرم ڪيرتي جهڙن عظيم فيلسوفن جون چيزون موجود آهن. اڄ اسان جي سنسڪرت جا هڪ هزار ڪان وڌيڪ ڪتاب اصلي روپ ۾ گم آهن پر انهنجو چيني ترجمو اڃا به سلامت آهي."

ڀارت چين کي پنهنجو سندر ساهت، ڪلا، جوتش ۽ ٻڌ ڌرم وغيره جو گيان ڏنو جنهن جون ثابتيون اڄ به چين ۾ موجود آهن. **پنڊت سندرلعل** چين ۾ آڪٽوبر ١٩٥١ ۾ ويل هندستاني نيڪ نيتي سفارت جو اڳوان، لکيتو، "چين جي جهونين عمارتن کي ڏسي، اسان کي ڀارت جون پراڻيون جڳهيون ياد آيون. پيڪنگ ۾ پراڻن مندرن جا ڦاٽڪ ڏاڍسين جي هوبهو سانچي جي پٿر جي ڦاٽڪن جهڙا پئي لڳا...... اسان شانگهائي شهر جي هڪ بازار ۾ هڪ ٿنڀي تي سمراٽ اشوڪ جي شينهن واري ساڳي نشاني ڏٺي جا اڄ اساڃي سرڪاري نشاني آهي...... اسان هڪ رات جو چيني راڳ ٻڌو جو نيڪ اسان جي "مالڪوس" سر جهڙو پئي لڳو."

جهڙيءَ طرح چين ۾ تهڙيءَ طرح هندستان ۾ به ريشمي ڪپڙو، ڪاغذ، آتشبازي، چانهه، لچي ۽ سنگترا اڃا تائين ان قديم دوستيءَ جون ملهون يادگيريون ٿا ڏيارين. اسان نه پنهنجي ريشم لي تالولي رکيو "چائنا سلڪ".

اِتهاس جا ورق ورائيندي اهو به معلوم ٿئي ٿو ته ڀارت ۽ چين جي دوستي صرف تهذيبي ۽ آرٿڪ رشتن تائين محدود نه رهي آهي مگر ضرورت پوڻ تي انهن ۾ فوجي دوستي به قائم ٿي آهي. ڪشمير جي راجا للتادت چين جي شهنشاه تائي چنگ سان هڪ سمجهوتو ڪيو هو جنهن موجب للتادت جي فوج مصيبت وقت چين جي مدد ڪندي ۽ چين جي فوج للتادت جي.

ٻنهي ملڪن جا تعلقات ٻه هزار سال اڳ ۾ پڪي پائي تي قائم ٿيا، جيتوڻيڪ انهن جي شروعات انڪان گهڻو اڳ ۾ بهادر ياترين ۽ واپارين جي قافلن

پراچين رشتو ڪئي. ٻڌ ڌرم انهن رشتن جوڙڻ ۾ هڪ مکيه حصو ورتو آهي. ٦٨ع ۾ ٻه ٻوڌي ڪيشپ متنگا ۽ ڌرم رتن چين ويا. هنن ٻنهي جي ايپاس، سکيا، بحث مباحثي ۽ اُليجي ماڻهن سان لهه وچڙ ڀارت ۽ چين کي هڪ ٻئي جي نزديڪ آندو. ان بعد ٢٨٤ع ۾ مشهور ڀارتي ودوان ڌرم رکش چين پهتو. اڄ به چين ۾ هو هڪ مکيه جڳهه والاري ٿو. هنکي ٣٦ ٻوليون ايندريون هيون. هو اتي ٢٩ سال رهيو. هزارين چيني شاگردن هنکان علم پرايو. ٢١١ هندستاني ڪتاب چيني ٻوليءَ ۾ ترجمو ڪياءِ جن مان اڄا تاءِ ٩٢ موجود آهن. ٣٨٥ع ۾ ٻيو ڀارتي ودوان ڪمارجيو چين ويو جو اتي هڪ مکيه ساهتڪار ليکيو وڃيٿو. هو اتي ١٦ سال رهيو.

نه صرف ڀارتي ٻر چيني اُپديشڪن ٻڻ ڀارتي چيني

نائن کي مظبوط ڪرڻ ۾ مدد ڪئي. چانگڪين ٻهريون
چيني هو جو عيسوي سن کان ١٥٠ سال اڳ ڀارت ۾ آيو
۽ جنهن انجو نالو ۽ علم چين کي ڏنو. ٣٩٩ع ۾ فاهين،
٦٢٩ع ۾ هيوئنسنگ ۽ ٦٧١ع ۾ اتسنگ ياتري ڀارت ۾ آيا ۽
ڪيترائي سال رهيا. هننجا سفرناما اساڻجي اتهاس جا
بينظير خزانا سمجهيا وڃن ٿا. هيوئنسنگ ته سنسڪرت جا
٧٥ سنجيده ڪتاب ترجمو ڪيا.

وچولي دؤر ۾ ڀارت ۽ چين جا سنبند مڪيه طرح آرٿڪ
هئا. چو ته ٻڌ ڌرم جنهن تهذيبي تعلقات قائم ۽ مظبوط
ڪرڻ ۾ وڏو حصو ورتو هو تنهنجو زور انوقت ٻنهي
ملڪن ۾ گهٽي رهيو هو. انوقت هي ٻئي ملڪ ئي ساري
ايشيا جي پڪي مال ۽ اناج جون ضرورتون پوريون
ڪندا هئا.

هاڻوڪي زماني ۾ ٻنهي ملڪن ۾ سامراجين جي اثر
ڪري سندن آڳاٽا مظبوط ناتا ٽٽڻ لڳا. سامراجين ڀارت
جي آفيم جي وڪري لاء چين کي
ايشيا جا سنتري هڪ وڏو مارڪيٽ بڻايو. ان
ڪان چين ۽ انگريزن جي وچ ۾ لڙايون
لڳيون جنهن ۾ انگريزن ڀارتي فوجن کي به هنن جي مرضي
خلاف ڪم آندو، جنهنتي ڀارتي جنتا هميشه اعتراض ظاهر
ڪيو. ١٩٠٠ع ۾ بڪسار جي بغاوت وقت موڪليل ڀارتي
سپاهي جو هڪ سپاهي غدر سنگهه پنهنجي جيل ڊائري
۾ لکي ٿو "...اُني اسان جي دلين جي ٻڪهرڻ جو سوال

ئي لئي پيدا ٿيو ڇو ته اسين چينين خلاف لڙڻ لاءِ تـ
آيا هئاسين. ليڪن...هندجو رنگ، جو اسان جهڙو لـي
آهي، ڏسي اسانجي دلين ۾ همدرديءَ جو جذبو پيدا ٿيو.
چيني ٻڌ ڌرم جا پوڄاري آهن. اهي اسانجا هم مذهبي
آهن. هنجي ۽ اسانجي رنگ، رسمن ۽ رواجن ۽ هلت
چلت ۾ گهڻو فرق ناهي... ڇا اسانکي هنجي مدد ڪرڻ
نه گهرجي؟" هي ڏيکاري ٿو ته خود اسانجي سپاهين ۾
به چينين لاءِ ڪيترو نه قرب ۽ عزت سمايل هئي.

اسانجي ساهتڪارن گرديو ٽئگور (جو ١٩٣٤ ۾ چين
مان ٿي آيو) ۽ منشي پريمچند چين تي جپانين ۽ انگريزن
جـي ڪيل ظلم کـي صاف لفظن ۾ ننديـو. ١٩٢٥ ۾
سن يت سين جي موت وقت ڪانگريس طرفان چين ۾
”اعزاپرسي جي سفارت“ موڪلي ويئي. ١٩٣٨ ۾ چين ۾
جپانين جـي حملي وقت ڊاڪٽر اٽل جي اڳوائيءَ هيٺ
ڊاڪٽري مدد لاءِ سفارت موڪلي ويئي. جنهن زخمين
جي جاعالي خدمت ڪئي سا اتهاس ۾ ياد رهندي. سفارت
جي هڪ ميمبر **ڊاڪٽر ڪوٽنس** فرض ادائي ڪندي
اتـي جان ڏني. ڊاڪٽر ڪوٽنس اُتـي شادي ڪئي ۽
جيڪو پٽ ڄائس تنهنجو نالو رکيو ويـو ”ينڊگ - هئا“
يعني ”هند- چين.“

تازو آڪٽوبر ١٩٥١ ۾ پنڊت سندرلعل جي رهبريءَ
۾ غيرسرڪاري ۽ مي ١٩٥٢ ۾ وجئه لڪشميءَ جي اڳوائيءَ
هيٺ سرڪاري ”پارلي ليڪ ليتي سفارتون“ ٽئين چين

ويٺون جتي ڀارت - چين دوستي جو ٺهين سر بنياد وڌو ويو. اها دوستي نہ صرف تهذيبي ۽ آرٿڪ پر فوجي کيتر ۾ بہ تيزيءَ گهرجي، جئن ايشيا جي آزادي، امن ۽

ڀارت - چين ميلاپ جي نشاني
”پنگم - هڏا“

آشيءَ جي حفاظت لئي سگهي ۽ جا دنيا مان سلطنت شاهي کي ختم ڪرڻ ۾ ڪارگر ٿئي.

آزاديءَ جو اتهاس

اڄوڪي چين پڻ ڇهن تواريخي دورن مان گذريو آهي؛ پراچين ساميواد، غلام شاهي، جاگيرداري ۽ سرمايداري. اسان وانگر اُتي به هڪ بادشاهت ٻڌندي هئي ته ٻي ٿهندي هئي. جڏهن اسان وٽ ٿيئين چين ۾ به اوائلي سامراجي واپارين جي ويس ۾ آيا. جنکي پهرين ته جهنگلي ۽ خطرناڪ سمجهي اچڻ نه ڏنو ويو. جڏهن ١٧٩٢ ۾ انگلنڊ جي بادشاه جارج ٽئين آمريڪي ڪالونيون وڃائڻ بعد چين سان واپاري ناتا جوڙڻ لاءِ عيوضي موڪليو، تڏهن چيني بادشاه هنکي جواب ڏنو، ”اسانجي سرگ روپي سلطنت کي ٻاهرين جهنگلين کان ڪنهن به شيءِ گهرائڻ جي ضرورت ناهي.“ پر آخر هننکي ڪئنٽن ۾ واپار جون سهوليتون ڏنائين. بس پوءِ ته چين جو خون چوسڻ لاءِ سامراجين لڙائين جي ڌم شروع ڪئي. ١٨٤٠ ۾ انگريزن، ١٨٥٧ ۾ انگريزن ۽ فرينچن، ١٨٨٤ ۾ فرينچن، ١٨٩٤ ۾ جپانين ۽ ١٩٠٠ ۾ اٺن ملڪن برطانيه، زارشاهي رشيا، فرانس، جرمني، آمريڪا جپان، اٽلي ۽ آسٽريا گڏجي چين خلاف جنگيون جوٽيون، جنهنڪري آزاد چين ڦري سامراجين جو نيم غلام ملڪ بڻجي پيو.

چيني جنتا پنهنجي ظالم بادشاهن کان نجات حاصل ڪرڻ لاءِ ٻه دفعا انقلاب ڪڙا ڪيا. ١٨٥٠ ۾ تائپنگ جو

انقلاب چين جي لوڪشاهي انقلاب جي شروعات هو. اُنجي اڳواڻي بدنيمانن نه پر هارين ڪئي، جن لٺنڪنگ فتح ڪري گادي جو هنڌ بڻايو. جتي جتي انقلاب پکڙيو اُتي زميندارن جا دستاويز ساڙيا ويا ۽ غريبن جي حڪومت ڪڙي ڪئي ويئي. هي انقلاب ٥ سالن بعد دٻايو ويو. چون ٿا ته هن انقلاب ۾ اٽڪل ٢ ڪروڙ ماڻهو مئا.

١٩١١ ۾ سن يت سين جي اڳواڻي هيٺ پيو انقلاب ٿيو جنهن بعد منچوُ گهراڻي جي بادشاهه کي ٽڏي، رعيتي راڄ قائم ڪيو ويو. پر تڏهن به سماجي نظام ۾ ڪو بنيادي فرق نه پيو. سن يت سين پڻ گهڻو وقت زنده نه رهيو. ١٩٢٥ ۾ حڪومت جي واڳ ڪومنتانگ پارٽي جي اڳوان چيانگ ڪائي شيڪ جي هٿ ۾ آئي، جنهن ڪميونسٽ پارٽي (جا هيلتائين ڪومنتانگ سان سانت ڏيندي آئي هئي) سان پائي ڪئي. اُن ڏينهن کان وٺي ڪميونسٽ پارٽي ۽ ڪومنتانگ جي وچ ۾ انقلابي گهرو لڙائي شروع ٿي، جنهن ۾ ڪومنتانگ، جنهنکي جاگيردارن، انگريزي-آمريڪي سامراجين ۽ سرمايدارن جي مدد هئي، کي شڪست ملي ۽ چيانگ ۽ سندس سائين ڀڄي وڃي فارموسا ۾ پناهه ورتي. آخر ١-آڪٽوبر ١٩٤٩ ۾ ڪامريڊ **مائوسي تنگ** جي اڳواڻيءَ هيٺ عوامي چين جو رعيتي راڄ برپا ٿيو ۽ ساري چين ۾ ڪميونسٽ پارٽي ۽ ٻين لوڪشاهي پارٽين جي گڏيل سرڪار ڪڙي ڪئي ويئي.

هن سچي لوڪشاهي راڄ جو جس ڪامريڊ مائوسي تنگ

انقلاب جو باني

ڪي آهي، جنهن ايشيا ۾ پهريون دفعو مارڪسواد تي عمل ڪري هڪ نيم بيٺڪي Semi-colonial ملڪ ۾ جاگيردارن، سامراجين ۽ سرمايدارن جي حڪومت خلاف مزورن، هارين، وچولي ۽ قومي بورزيا طبقن جو گڏيل مورچو ڪٺو ڪري انقلاب کي ڪامياب بڻايو.

هنجو جنم ١٨٩٣ع ۾ هونان پرانت جي هڪ ڳوٺ ۾ ٿيو. ڇهين ورهين ۾ هن ٻنيءَ ۾ ڪم ڪرڻ شروع ڪيو. اٺين ورهين ۾ هو اسڪول ويو، جو پوءِ پيءُ جي مرضي مطابق ڇڏڻو پيس. جيتوڻيڪ پٽس مٿس ڪرڙي نظر رکندو هو ته به هو لڪي ليپو پڙهندو هو. هو وري سڪول ۾ داخل ٿيو. انهن ڏينهن ۾ هو ٻه صرف ٻڌيمانن کي صاف ستهرو ۽ مزورن، هارين ۽ سپاهين کي گندو سمجهندو هو. هو پر اڳتي هلي هن محسوس ڪيو ته "ساري سنسار ۾ سڀني کان اڇا اجرا مزور ۽ هاري آهن، جنجا ڪوئلن ۽ گوبر سان ڀريل ميرا هٿ پير سرمايدارن کان گهڻو صاف آهن."

١٩١٨ع ۾ ڊگري حاصل ڪيائين. ان وقت هنجو سائنس گڏ پڙهندڙ ڇوڪريءَ سان پريم ٿي ويو جنهن سان پوءِ شادي ڪيائين. انهن ڏينهن ۾ ڪي ڳاڻ ڳٽيا چيني پنهنجي پسنديءَ موجب شادي ڪندا هئا. ١٩٣٠ع ۾ سندس استري ۽ ڀيڻ کي چيانگ ڪائي شيڪ جي حڪم تي مارايو ويو.

تعليم مان فارغ ٿي ڪامريڊ مائو هارين ۽ مزورن ۾ ڪم ڪرڻ شروع ڪيو، جنهن لاءِ هنکي مارڪسوادي اُصولن ۽ روسي "نومبر انقلاب" ڪافي اُتساهت ڪيو. هنجو مارڪسواد ۾ پڪو وشواس جمائڻ ۾ "ڪميونسٽ پڌرنامو" ڪتاب اهم پارٽ ادا ڪيو. هتان ئي هنجي مارڪسوادي زندگي شروع ٿئي ٿي جا گويا چيني ڪميونسٽ پارٽي جي وڪاس جي ڪهاڻي آهي. ١٩٢١ ۾ جڏهن ڪميونسٽ پارٽيءَ جو پايو پيو تڏهن مائوءَ کي هونان پرانت جو سيڪريٽري چونڊيو ويو. هنجي رهبريءَ ۾ هونان چين جو انقلابي صوبو بڻجي پيو. ١٩٢٥ع ۾ سن يت سين جي موت بعد چيانگ ڪميونسٽن خلاف ڪاٽ ڪهاڙا ڪنيا. هزارن کي قتل ڪرايائين ۽ جيلن ۾ توسيائين. مائوءَ جي گرفتاريءَ لاءِ به ايائي لک ڊالرن جو انعام آچيائين.

چيني سوويت حڪومت

١٩٢٧ ۾ هونان ۾ ڪسان اندولن تيز ٿي ويئي. هارين زمينن تي قبضو ڪيو. ڪامريڊ مائو کي پارٽيءَ طرفان هن تحرڪ جي رپورٽ ونڻ لاءِ موڪليو ويو. هو ان رپورٽ ۾ لکيٿو، "انقلاب ڪا چانهه پارٽي ناهي؛ نه چترڪلا ۽ پرت جو ڪم آهي جو آرام سان گهر ۾ ويهي پورو ڪري سگهجي. انقلاب بغاوت آهي." مگر مائوءَ جي مخالفين جو اُن وقت بول بالا هو. هنن رپورٽ قبول نه ڪئي. هنکي پارٽي مرلت تان ئي هٽائي ڇڏيائون. تڏهن به هو ڪسانن ۾ ڪم ڪندو رهيو. هن چوٽي سان گڏجي لال

فوج ڪڙي ڪئي. ١٩٢٧ ۾ هن هونان صوبي جي سرحد تي ڀرين چيني سوويت (پنچائتي) حڪومت جو پايو وڌو.

هڪ دفعي فوج کي منظم ڪندي ڪامريڊ مائو کي اوچتو چيانگ جي سپاهين گرفتار ڪيو. چيانگ جي فرمان مطابق مائو کي منٽن وٽي گوليءَ جو نشان بڻائڻو هو. ڪيترائي دفعا ڪوشش ڪرڻ سان ب هنکي ڀڄڻ جي سهوليت ملي نه سگهي. آخر جڏهين منٽان صرف ٻه سؤ ميل پري هو تڏهين هو ٽوڙي ڇني اٿي ڀڳو ۽ ٻنين ۾ ڊگهي گاهه پٺيان شام تائين لڪو رهيو. سپاهين سرگرميءَ سان تلاش ڪئي پر اونداهي ٿيندي ئي ڪڪ ٿي هليا ويا. سڄي رات پيرن اگهاڙو پهاڙن وچان هلندي هنجا پير ڇاڃي پيا. آخر هڪ ڪسان جي مدد سان منزل تي پهتو.

لال سينا ٿوري وقت ۾ اينتري نه ترقي ڪئي جو ١١ ڊسمبر ١٩٣١ع ۾ ڀرين چيني مرڪزي سوويت سرڪار برپا ڪئي وئي. مائوسي تنگ صدر چونڊيو ويو ۽ چوُ ٽي پردان سيناپتي. هن نئين سرڪار تي چيانگ جي فوجن ۴ لگا حملو ڪيو. انوقت جپان جي ڪاهه جا افواهه ٿيا. هنن نين حالتن ڪري ڪميونسٽ پارٽي ڏکڻ چين مان پنهنجي سرڪار ۽ فوج ڪڍي اتر اولهه طرف وڃڻ جو فيصلو ڪيو. ڪميونسٽ پارٽي، لال سينا ۽ چيني جنتا جي هن لنبي ياترا جي ڪهاڻي ڄڻ گويا مهاڀارت جي ڪهاڻي آهي. ياترا پوري ڪرڻ ۾ هڪڙي سال لڳو. اٺ هزار ميل سفر ڪرڻو پيو ۽ ١٨ جبل ۽ ٢۴ نديون پار ڪيائون. ٩٠ هزار

سپاهين مان باقي وڃي ٢٠ هزار بچيا. مائو جا ٻه ٻار پڻ گم ٿي ويا. هڪ انگريزي ليکڪ ايڊگرسنو لکي ٿو ته اڳيان انيڪ مصيبتن، خطرناڪ وسيع جهنگلن، ڪاهين پهاڙن ۽ آدمخورن جي ايراضين کي پار ڪندي لال سينا اڳتي وڌي رهي هئي. ان وقت ڪامريڊ مائو جو هيٺيون شعر فوجي ترانو ڪري ڳايو ويو:

سفر لنبو ته آ مگر
اسانجي لال فوج کي هراس سان نه غرض آ.
سوين جبل، سوين نديون لتاڙيندي
اها مزي ۽ موج ۾ ته بي فڪر وڌي پيئي.
ليانگ جي پهاڙي وروڪڙ جو سلسلو آ ڇولين جي
بدبدن مثل
وُمينگم جي ته اردگرد ڦهليل آ سبز گاهه جو جهان.
هي گولڊ سئنڊ جون ته لهرون فلڪ بوس پربتن
سان چوٽ کائين ٿيون پيون
رڳن ۾ خون ٿي جمائي ٽاٽ جي ٿڌي هوا.
جڏهين ٿي گذرندي وڃي مصيبتن سندي خزان
تڏهين ٿي سرخ فوج جي چمن ٿي مسڪندي بهار.

پاڻ ا بعد شاسي ۾ پهچي ڪامريڊ مائو سوويت سرڪار قائم ڪرڻ جو نعرو ترڪ ڪري جپان - وروڌي لڙائي لاءِ ڪومنتانگ ۽ ڪميونسٽن جي گڏيل مورچي جو نعرو بلند ڪيو. ١٩٣٦ ۾ چيانگ جي ڪميونسٽ وروڌي ايتي خلاف اعتراض ونـي، هنڪي سنڌس سپهسالارن گرفتار ڪيو ۽ جي مائو جا هٿ نه رسنس ها ته اڄ هو زنده نه هجي ها. مائو ان وقت سمجهيو تہ جپان وروڌي لڙائي لاءِ، چيني جنتا جي ايڪتا لاءِ ضروري آهي ته چيانگ آزاد ڪيو وڃي. هن پوءِ جپان جو مقابلو ڪرڻ ۽ ڪميونسٽن سان گڏيـل مورچو بنائڻ قبوليو. جپان هارايـو ١٩٤٦ع ۾ وري چيانگ ڻاهه جي پيڪڙي ڪري ڪميونسٽن جي هٿ هيٺ آيـل علائقن تي خونخوار حملي جون تياريون ڪيون. مائو چين کي گهرو لڙائي کـان بچائڻ لاءِ بيحد گهڻي ڪوشش ڪئي. هن ڪومنتانگ کي گڏيل سرڪار ڻاهڻ ۽ قانون ساز مجلس ڪوٺائڻ لاءِ رٿ ڏني جا چيانگ نه قبولي. هوُ هوڏ تي ئي بيٺو. آخر چيني جنتا هن کي مڪمل شڪست ڏيئي آڪٽوبر ١٩٤٩ع ۾ عوامي حڪومت جو پايو وڌو.

(٣)

حڪومت جو سرشتو

٢١-٣٠ سيپٽمبر ١٩٤٩ تي چين ۾ نئين حڪومت جو بنياد وجهڻ لاءِ عوامي سياسي صلاحڪار ڪانفرنس گڏ ٿي جنهن ۾ سڀني لوڪشاهي پارٽين*، مزورن، هارين، جوانن، شاگردن، استرين، ڪلاڪارن، ساهتڪارن، سائنسدانن، اخبارنويسن جي جماعتن، واپارين، ڪارخانيدارن، ڌرمي اڳوانن، فوجي سپاهين ۽ اقليتن وغيره جي ٦٦٢ عيوضين ڀاڱو ورتو. ڪانفرنس جنتا جي ڀلائي لاءِ هڪ "عام پروگرام" ۽ نئون جوڙجڪ بحال ڪيو ۽ مرڪزي عوامي سرڪار چونڊي. ڪامريڊ مائوسي تنگ اُنجو پرڌان چونڊيو ويو.

پروگرام مطابق چين ۾ جا نئين جمهوري (لوڪشاهي) حڪومت قائم ٿي آهي تنهنکي عوامي جمهوريت جي

---

* Communist Party, Revolutionary Committee of the Kuomiutang, The China Democratic League, The China Democratic National Construction Association, The China Association for Promoting Democracy, The Chinese Peasants & Workers Democratic Party, The China Chih Kung Tang, The Chiu San Society, Taiwan Democratic Self-Govt. League, China New Democratic youth League.

ڊڪٽيٽرشاهي ڇٽجي ٿو. اها مزور، ڪسان، وچولي،
قومي سرمايدار طبقن ۽ سڀني وطن دوست عناصرن جي

لوڪشاهي ڊڪٽيٽرشپ

عوامي جمهوري متحد مورچي جي حڪومت آهي، جنهنجو
بنياد مزورن ۽ ڪسانن جي ميلاپ تي ٻڌل آهي ۽ جنهنجي
رهنمائي مزور طبقو ڪري رهيو آهي. هيءَ حڪومت
سلطنت شاهي، جاگيردارشاهي ۽ نوڪرشاهي Bureacratic
سرمايداري خلاف آهي. ان ڪري چين ۾ سامراجي ملڪن
کي جيڪي حق هٿا سي ختم ڪيا ويا آهن؛ جيڪي
سرمايدار جنتا جي خلاف هئا تنجي پونجي ضبط ڪئي
وئي ۽ زميندار شاهيءَ کي ختم ڪري زمين هارين ۾
ورهائي وئي. هي سڀ تڏهن ممڪن ٿي سگهيو جڏهن
٩٥ سيڪڙو جنتا پنهنجن گڏيل فائدن لاءِ ٥ سيڪڙو جنتا
جي دشمنن خلاف ڊڪٽيٽري طاقت استعمال ڪئي.
انڪري هيءَ حڪومت جنتا جي دشمنن لاءِ ڊڪٽيٽرشاهي
آهي ته عام جنتا لاءِ لوڪشاهي آهي. ڀارت ۾ الٽو
قصو آهي. سرڪار سامراجين، سرمايدارن ۽ جاگيردارن
جي فائدن جو بچاءُ ڪرڻ لاءِ عام جنتا خلاف ڊڪٽيٽرشاهي
هلائي رهي آهي. چين جي پروگرام ۾ صاف ڄاڻايل آهي
ته جنتا کي "خيال، تقرير، تحرير، تحرڪ، لکپڙهه ۽ ڌرم
جي ۽ شخصي آزادي رهندي. سڀني قومن لاءِ هڪجهڙا
حق ۽ فرض آهن."

اسانجي غير لوڪشاهي اصولي لهل جوڙجڪ ۾ ڪارن

قانون، پريزيڊنٽ جي آرڊيننس وغيره جا فقرا درج ڪري اسانجي تقرير، تحرير، تحرڪ وغيره جي آزادي کي لولو لنگڙو بڻايو ويو آهي. ان چوڻ ۾ وڌاءُ نه ٿيندو ته اسانجي حڪومت پوليسي حڪومت آهي ۽ اسانجو ديس بکين، بيروزگارن ۽ بي گهر انسانن جو شاهي قيدخانو آهي. انگريزي مشهور گانڌيوادي اڳواڻ پنڊت سندرلعل ۽ ڊاڪٽر ڪمارپا وغيره چونٽا ته گانڌيواد هندستان ۾ نه پر چين ۾ ئي عمل ۾ آئي آهي.

چونڊن جو طريقو

اتي ڳوٺن کان وٺي پراڻتن تائين هرهڪ ۾ عوامي سرڪار آهي، جا جنتا خود پاڻ چونڊيندي آهي. جدا جدا ايراضين جي جنتا ٻهرين عوامي ڪانگريس (پنچايات) چونڊيندي آهي. هر ١٨ سالن کان مٿي عمر واري کي ووٽ جو حق آهي. چونڊن جو سڄو خرچ سرڪار ڀريندي آهي. جدا جدا هنڌن جي عوامي ڪانگريس وري عوامي سرڪار چونڊيندي آهي، جا ڪانگريس ڏانهن جوابدار رهندي آهي. "اکل چين عوامي ڪانگريس" حڪومت جي طاقت جو اعليٰ انگ (Supreme Organ) آهي جا هر ٽين سالي گڏبي آهي. انجي غير حاضريءَ ۾ مرڪزي عوامي سرڪار اها طاقت استعمال ڪندي آهي.

جهڙي عوام حڪومت جو مالڪ هئڻ ڪري ملڪي ڪاروبار ۾ سرگرم ڀاڱو وٺندو آهي. عام ماڻهو پنهنجا اليڪ رايا ۽ رٿون سرڪار کي موڪليندا آهن. جن مان ڪيترن

ڳوٺاڻا پنهنجي سرڪار چونڊ لاءِ ووٽ ڏيئي رهيا آهن.

تي عوامي پنچائتون خود بحث ڪري ٺهرائن جي صورت ۾ بحال ڪنديون آهن. جنتا بنا ڊپ ڊاءَ جي سرڪاري ڪارگذارين تي نقطچيني ڪندي آهي جا ڪنهن به وقت ڪٿي به زباني طرح يا لکيت ۾ ڪري سگهجي ٿي جنهن تي ڌيان ڏنو ويندو آهي. اسانوٽ جي ڪير سرڪار تي نقطچيني ڪندو آهي، پوءِ پل ته اها سورهن آنا صحيح هجي ته به سرڪار جي بچاءَ ۾ وزير اعظم پنڊت نهرو خود ڪڙو ٿي پيهندو آهي.

اُتي جنتا جي سهڪار سان سرڪاري پرشٽاچار کي ختم ڪيو ويو آهي. تنهن سرڪار ۽ اُنجا نيتائون "اُيمانداري

ايمانداري سادگي ۽ شيوا

سادگي ۽ شيوا" جي متي جي پوري پيروي ڪري رهيا آهن. اُنجي انحرافي ڪندڙ کي سڌاربو وڃي ٿو؛ ترت سزا به ڏني وڃي ٿي. سزا جو نمونو به دلچسپ ۽ نرالو آهي. ڪنهن ڪارخاني وغيره جي ڪم ڪندڙن جي ميڙ ۾ ڏوهي جي هلت چلت تي بحث ڪيو ويندو آهي. پوءِ ڏوهي ڏوهه قبوليندو آهي ۽ اڳتي پاڻ سڌارڻ لاءِ اقرار ڪندو آهي.

چيني سرڪار وڏن آفيسرن ۽ ننڍن ڪرمچارين جي پگهارن ۾ ٿوروئي ڪو تفاوت رکيو آهي. اُتي پگهار اناج، ڪپڙي ۽ ٻين ضروري شين جي قيمت جي آڌار تي ڏنو ويندو آهي. ٻن قسمن جا سرڪاري ڪرمچاري آهن. هڪڙا جنکي "سپلاءِ سسٽم" موجب پگهار ڏنو

وڃي ٿو ۽ پيا جنکي باقاعدي روڪڙ ڏني وڃي ٿي. پهرئين قسم وارن کي پڙهڻ ۽ پڙهڻ ڪتابن لاءِ جڳهه ڪافي ڪاڏو، مقرر تيل ڪپڙو، ٻارن لاءِ مفت تعليم ۽ دوا درمل ڏني وڃي ٿي. ان کانسواءِ ٢٠ يا ٣٠ رپين تائين کيسي جي خرچي. هن موجب گورنر يا رواجي ڪلارڪ ۾ ڪو به تفاوت نه رکيو وڃي ٿو. ڪميونسٽ پارٽي جا سڀ ميمبر هن نموني موجب پگهار کڻندا آهن. ٻئي قسم وارن کي سرڪار هرڪنهن پرانت جي ڪاڏي خوراڪ، ڪپڙي گندي وغيره ضروري شين جي قيمتن کي خيال ۾ رکي پگهار ڏيندي آهي. انڪري جي انهن جون قيمتون بدلجن ته پگهار به بدلجي. اُتي سرڪاري ڪاتن، ڪاليجن، ڪارخانن ۽ لشڪر ۾ گهٽ ۾ ١٥٠ ۽ وڌ ۾ وڌ ٣٥٠ رپيا پگهار ڏنو وڃي ٿو. مرڪزي سرڪار جي وزيرن جو ٤٤٠ رپيا پگهار آهي. چين جي پردان مائوسيتنگ جو پگهار صرف ٦٠٠ رپيا آهي جو اسانجي پردان راجيندر پرساد جو سورهون حصو آهي.

هندستان جي سرڪار کي سڀ کان پهرين آفيسرن جي رهڻي ڪرڻي اوچي درجي واري رکڻ جوئي اولو آهي. پر

آفيسرن جي رهڻي

چين جي سرڪار کي سڀ کان پهرين عوام جي زندگي بهتر بڻائڻ جي چنتا آهي. جنهن ڪري ڪوئي آفيسر يا وزير جي رهڻي جو درجو سندس چوڌاري رهندڙ ماڻهن ۾ احساس ڪمتري پيدا ڪري، ان آفيسر يا وزير کي

يڪدم سمجهايو ويندو آهي يا نوڪريءَ کان برطرف ڪيو ويندو آهي.

پنجاب جو مايہ ناز ليکڪ **سردار گربخش سنگھ** جو چين مان تي آيو آهي، لکيٿو "چين جي نائب وزير اعظم کي ٻه موجو جو گهر هڪ بازار ۾ آهي. گهر جو اڱڻ مشڪل سان ٤٠ فوٽ ويڪرو هوندو. در اڳيان ڪو بہ پهرو بيٺل ڪونہ هو. نڪي ڇت مان پنکا ٿي لٽڪيا. پنهنجي هٿ سان ٽيبل فٽن کڻي اچي منهنجي ويجهو رکيائين. ڪيس کا موٽر بہ ڪانهي. سرڪاري ڪمن لاءِ جڏهن ڪيس تڏهن ٽيليفون ڪري موٽر گهرائي سگهي ٿو. سندس ڪلارڪن ۽ گهر جي نوڪرن جا ڪپڙا سندس جهڙا ئي هئا. مان دهلي ۾ هندستان جي وزيرن جي ڪوٺين تي بہ ويو آهيان انهنجي ڪوٺين سان گڏ ايتري زمين هوندي آهي جو جيڪر اُتمان هڪ وزير جو پگهار نڪري اچي. هندستاني وزير جي چپراسي، چوڪيدار، پهريدار، مالهي ۽ ملازمن جون پگهارون گڏي هڪ چيني وزير جو پگهار ٿي سگهي ٿو. هندستاني وزير جي بنگلي، فرنيچر ۽ بتيءَ جو ماهوار بل چين جي ٻن وزيرن جي پگهارن جيترو ٿيندو.

رهڻي ڪرڻي جو درجو

سوين سال اڳ چين ۾ غلامن جي پورهئي مان ٻاهرين ملڪن جي حملن کان بچڻ ڪاڻ سوين ميل لمبي ۽ بلند ديوار کڙي ڪئي ويئي، جا اڄ به دنيا جي ستن شاهي عجيب شين مان هڪ ليکي وڃيتي. ۽ اڄ ان ساڳئي ديش ۾ نه غلامن، بلڪ آزاد انسانن جي سهڪار سان اهي مظبوط ديوارون اڏيون پيئون وڃن جي هننکي بک، بيروزگاري، بي علمي، بيماري، ٻوڏن وغيره جي قاتل حملن کان هميشهه لاء بچائينديون.

آزادي کان اڳ ۾ خاص ڪري چيانگ ڪائي شيڪ جي راڄ ۾ عام ماڻهن لاء ته جنسي دوزخ هو. ڏاري سلطنت شاهي، جاگيرداري شاهي

چيانگ جي راڄ ۾

۽ سرمايداري گڏجي ملڪ کي ڏهي ڪنگال بڻائي ڇڏيو. انوقت جي حالت جو نقش چٽيندي آمريڪي ليکڪ **جڪ بيلڊن** لکيتو، "مارچ ١٩٤٩ع ۾ چيانگ ٨٦٠٠ پيٽيون آمريڪا موڪليون جن ۾ چين جا هيرا جواهر، ناياب دولت ۽ ڪتاب هئا. چاليهه لک آئونس سون سان ڀريل پيٽي فارموسا موڪلي ويئي. ٥٠ هزار آئونس سون ۽ پنج ڪروڙ آمريڪي ڊالر ڪئنٽن مان هانگ ڪانگ ۾ برٽش سيف ڊپازٽ ۾ جمع ڪرايا ويا. فليپائين ۾ به ڀاڄوگر اڳوان ڪروڙين ڊالر کڻي ويا." جمڪو

ملي تنهن کي مارايو، ڦريو لٽيو ۽ جلايو" واري نيتيءَ ڪري ساري چين جو هر لحاظ کان ڏيوالو نڪري ويو... چيانگ جي شهرن ۾ عوام جي بک دائمي فاقه ڪشيءَ جو منظر بڻجي پيئي. شانگهائي جون گهٽيون بي زمين ڪسانن جي لاشن سان سٿيون پيئون هيون. رڪشا هلائيندڙ ۽ فئڪٽرين جا مزور بيروزگار هئڻ ڪري ڌاڙو بڻجي پيا هئا. عجائب گهر ۽ شاهي محلات ويران ۽ سامان سري کان سواءِ پيا هئا. بئنڪون ٺلهيون هيون. نه ڪير مددگار هو ۽ نه ڪائي مدد! شهر ويشائن ۽ بيڪارين سان پُريا پيا هئا. آمريڪي سپاهي سڙڪن تي عورتن جي بي حرمتي ڪندا هئا. هن آمريڪي ظلم ۽ ستم خلاف يونيورسٽيءَ جي شاگردن مظاهرا ڪيا. هزارين قيد ڪيا ويا ۽ سوين ماريا ويا."

پر عوامي سرڪار قائم ٿيڻ بعد ٿورڙي عرصي ۾ چين جي ڪايا پلٽجي وئي آهي. نئين چين مان جيڪي به

سنڌي واپاريءَ جي ساک

ـتي آيا آهن تن ان ڳالهه جي تصديق ڏني آهي ته اُتي جنتا جي زندگي جو معيار تمام گهڻو وڌيو آهي. عام ماڻهو نه صرف سکي زندگي گهارين ٿا پر هنن کي مستقبل جو فڪر نٿو ستائي. کاڌو جهجهو ۽ سستو آهي. مزورن ۽ هارين کي پورو ڪپڙو آهي. بي انداز تعليمي ۽ تهذيبي سهولتون ميسر اٿن. نه صرف ڪسان ۽ ڪامگار پر ننڍا ڪارخانيدار ۽ واپاري به گذريل زماني جي ڀيٽ

۾ بهتر زندگي گهارين ٿا. اگر سگهي جي ڦهلاءُ، شين جي قيمتن ۽ ٻين واپاري ۽ آرٿڪ ڳالهين (جي هر روز ڦرنديون رهنديون هيون) تي ڪو به ٻڌاءُ نه هوندو هو. پنڊت سندرلعل پنهنجي ڪتاب ۾ لکيو، "اسانکي اُتي هڪ سنڌي واپاري شري ويڙهومل گڏيو. هو اسانکي پنهنجي دڪان تي وٺي هليو جو ريشم ۽ شوق جي شين سان مالامال ٿيو پيو هو. ڳالهين ڪندي ٻڌايائين ته ڪيس چين ۾ رهندي اٽڪل ٥٠ سال ٿيا آهن. هن گهٽيئي حڪومتون بدلجنديون ڏٺيون، جهڙوڪ منچو گهراڻي جو راڄ، سن يت سين جو راڄ، چيانگ جو راڄ ۽ هينئر مائوسي تنگ جو راڄ. هو ٽنهي سرڪار جي جنتا لاءِ ڪيل خدمتن جي ساراهه مان ڍاپيوئي نٿي. چيائين ته واپار ۾ هر ڪنهن چيز جو اگهه مقرر ٿيل آهي. ڪا به رد بدل ڪرڻي ناهي. سڀڪنهن شيءِ تي ننڍڙي پني ٽڪري قيمت لکي چنبڙائڻي آهي. اڄ ڪلهه هر هڪ چيني ڪنهن نه ڪنهن ٽريڊ يونين يا واپاري سنستا جو ميمبر آهي. اهي واپاري جماعتون ئي شين جا اگهه مقرر ڪنديون آهن. هن وڌيڪ ٻڌايو ته اناج، ڪپڙ، مکڻ ۽ ڀاڄيون ته تمام سستيون آهن. باقي ٻيون شيون هندستان کان ٿورو وڌيڪ سستيون آهن يا ساڳيئي اگهه جون آهن."

اڄ ۴٢ ڪروڙ هارين کي زمين جو مالڪ بڻايو ويو آهي. هر هڪ کي زمين سان گڏ اناج، هڪ ڳانءِ، سوئر، هڪ ٻه ڪڪڙ، گاڏي، گهوڙا ۽ ٻيا اوزار پڻ مفت مليا

آهن. سرڪار کي ١١ سيڪڙو ويل ڏيڻي پوندي اٿن. اڳ ۾ صرف زميندارن کي ١٠٠، ١٠٠ سيڪڙو ويل ڏيندا هئا، پر هنن جو قرض چڪائڻ لاءِ پيڻ، مال، زال يا ڌيءَ کي وڪڻڻو پوندو هون. اناج جي پوک وڌڻ ڪري اگهه گهٽيا آهن. چانورن جو سير ٣ آني. جنهنڪري هنن جي خريدي طاقت وڌي آهي. ڳوٺن ۽ شهرن ۾ واپار وڌڻ ڪري هارين کي دستڪاري جي ڪم مان به آپت وڌي رهي آهي. صرف اتر اوير چين ۾ هنن جي خريدي شڪتي ١٩٥٠ ۾ ١٩٤٩ جي ڀيٽ ۾ ٧٠ سيڪڙو ۽ ١٩٥١ ۾ ١٩٥٠ جي ڀيٽ ۾ ٥٣½ سيڪڙو ۽ ١٩٥٢ ۾ ساري جنتا جي ٢٥ سيڪڙو وڌي. خريدي شڪتي ۽ آپت وڌڻ ڪري هنن جي زندگي جو معيار وڌي رهيو آهي.

خريدي طاقت ۾ واڌ

مزورن جي حقيقي مزوري آزاديءَ جي ٽن سالن ۾ تمام گهڻو وڌي آهي. سراسري ١٩٥٢ ۾ ١٩٤٩ جي ڀيٽ ۾ اٽها ٦٠ کان ١٢٠ سيڪڙو ٽائين وڌي. اساڻي ڀارت ۾ ڪانگريسي راڄ ۾ ڌهٽي ڪرڻي جي خرچ جو پيمانو ١٢٧ سيڪڙو وڌي ويو آهي. مشهور ساهتڪار ۽ هدايتڪار خواجه احمد عباس لکيو، "**اتي سراسري گهٽ ۾ گهٽ ١٠٠ رپيا مزوري ملندي آهي جا شين جي اگهن مطابق مقرر ٿيندي آهي.** اڪري جڏهن اگهه وڌن ٿا ته بالمراد مزوري وڌندي. اسر اجهڪي

وڏيڪ هنرمند آهن تن کي اٽڪل ٣٠٠ رپيا مزوري ملندي
آهي. (پر اسالوٽ ڪپڙي جي ڪارخاني جي مزور جي
گهٽ ۾ گهٽ ٢٥٠ رپيا ۽ ڪاٽيون کوٽيندڙ مزور جي ١١ رپيا-اُلم)

"مزورن کي روز ٽي دفعا روٽي ملندي آهي-
چانور، هڪ ڀاڄي ۽ هڪ گوشت جي پليٽ ۽ چانهه جا
انيڪ ڪوپ. اُنهن تي ڪل ماهوار خرچ ٧٠ رپيا ٿيندو
آهي، جنهنجو رڳو اڌ مزور ڀريندو آهي ۽ باقي، اڌ فئڪٽري
ڀريندي آهي. هنن کي مفت جڳهه مليل آهي. ڪنوارا
وڏن هالن ۾ گڏ رهندا آهن پر سگهڙن کي جدا ڪوٺيون
آهن. اهي نه صرف هوادار هيون پر بسترن، ميزن ڪرسين
سان سينگاريل هيون. ڪيترن کي پنهنجن ڪمرن ۾ ريڊيا
به هئا. **هرهڪ مزور (نه صرف فئڪٽري پر ساري
چين ۾) پاڻوٽ پين ۽ ڊائري رکندو آهي.** مزورن ۽
اُنهنجي ڪٽنبين کي مفت تعليم ۽ دوا درمل ملندي آهي.
جيڪڏهن ڪمزور مزور لاءِ جدا وڌيڪ کاڌي لاءِ سفارش
ٿئي ته اُنکي فئڪٽري جي خرچ تي اهو ملندو آهي.
هر سال هڪ مهنو پگهار سان موڪل ملندي اٿن. سڀني
فئڪٽرين ۾ ولدر لاءِ سهوليتون ۽ بندوبست ميسر ٿيل آهن."

اڳي مزورن کي ١٤-١٤ ڪلاڪ ڪم ڪرڻو پوندو هو.
پر اڄ اهي گهٽائي اُٺ ڪيا ويا آهن. کاڻين ۽ ٻين جوکم
وارن ڪارخانن ۾ ته اُنهن کان به گهٽ ڪلاڪ مقرر ٿيل
آهن. مزورن کي مزوريءَ کانسواءِ بونس پڻ ملندا آهن.
ٻي ڳالهه جنهن آڻي مزورن ۽ ملازمن جي زندگي بهتر

بڻائي آهي سا آهي سرڪاري ليبر انشوئرنس اسڪيم.

ليبر انشوئرنس اسڪيم

هن رٿ موجب ڪارخانن جي مزورن ۽ آفيسن جي ملازمن کي مفت دوا درمل، بيماريءَ جو لوازمو، جڏي تيڻ، حادثي ۽ بيدائي جي حالت ۾ پينشن ڏني ويندي آهي. هنن سيني فائدن لاءِ هنن کي پائي به نه ڏيڻي پوندي آهي. هنن جي لوازمي، پينشن، اسپتالن، صحت گهرن، آرام گهرن وغيره جو خرچ يا سرڪاري ڪارخانن ۽ آفيسن يا خانگي ڪارخانن ۽ آفيسن جي اختياري وارا ڀريندا آهن. مزورن کي هر سال پگهار سان وئڪيشن به ملندي آهي. زالن کي اُن ڪانسواءِ ويم جي خاص موڪل ملندي آهي. اسان جي ملڪ ۾ اجا اڳئين سال کان مزورن لاءِ انشوئرنس جي رٿ شروع ٿي آهي جا بہ دهلي، ڪانپور وغيره ڪن شهرن تائين محدود آهي. هن انشوئرنس فنڊ ۾ مزورن کي پنهنجي هٿان پئسا ڏيڻا پوندا آهن جئين اڪثر ٻين سرمايدار ملڪن ۾ آهي جتي فنڊ جو $\frac{1}{2}$ يا $\frac{2}{3}$ حصو مزورن کي ڏيڻو پوندو آهي. پر ساڳئي وقت هنن کي اوتري ڏنل حصي جيترو فائدو نه ملندو آهي. ١٩٣٩ کان ١٩٤٦ تائين آمريڪا ۾ انشوئرنس فنڊ ۾ مزورن کان سوا ١٧ ڪروڙ روپيا ورتا ويا، پر هنن کي اُن عرصي ۾ صرف سوا ٽن ڪروڙن رپين جو فائدو مليو. باقي ڪروڙين رپيا اختياري وارن پنهنجي نفعي لاءِ ڪم آندا. چين ۾ مزورن جي حقيقي گهرجن ۽ رهڻي ڪرڻي جو خيال رکي هنن کي فنڊ مان مدد ڪئي

وبندي آهي. پر سرمايدار ملڪن ۾ اهين ناهي جتي مقرر
ٿيل مدد مطابق پئسا ڏنا ويندا آهن، پوءِ چاهي اڳلي
کي اُنڪان ٻيڻن پئسن جي گهرج هجي.

اُتي هائي اسڪولن، ٽيڪنيڪل هارين ۽ مزورن جي ۽
ٻين سيڪنڊري سڪولن ۾ مفت تعليم ڏني وڃي ٿي.

مفت تعليم

ٻين سڪولن ۾ گهرجائو شاگردن کي مفت
تعليم ملندي آهي. اُن ڪانسواءِ ڪيترن
کي کاڌي جو خرچ ۽ ڪيسي خرچي پڻ ملندي آهي.
هر سال سرڪار اٽڪل ١٧ لکن شاگردن کي مدد ڪندي
آهي. تعليم پوري ڪرڻ کانپوءِ هنن لاءِ نوڪريون هڪيون
ٽڪيون تيار رکيون آهن. اُتي هرڪو شخص نه صرف
پنهنجي بي علمي کي دور ڪرڻ لاءِ پر اُپت وڌائڻ لاءِ
پڻ تعليم پرائي رهيو آهي.

پورهيت جي خرچ ۾ مسواڙ به هڪ مکيه اِسم آهي
جنهنکي چين ۾ تمام گهٽو گهٽايو ويو آهي. اڃا ته ان کان

نوان گهر

پنجن سالن جي اندر هرهڪ پورهيت لاءِ گهر
ميسر ڪرڻ جي رٿ تاهيل آهي جنهنڪري
سڄي ملڪ ۾ ڪئين ڄڳهيون جوڙايون پيئون وڃن.
پيڪنگ ۾ ڪل ١٥٠٠٠ ڪوٺين واريون ڄڳهيون ۽
ٽنشن ۾ ٥٠٠٠٠ ڪوٺين واريون ڄڳهيون ٺاهيون اٿن.
شهانگائي ۾ ١٢٠٠ مزور ڪٽنبن کي گهر جوڙائي ڏنا ويا
آهن. آگسٽ ١٩٥٢ ۾ ٻين ٢٠ هزار ڪٽنبن لاءِ اٽڪل
هڪ لک ڄڳهين لاءِ ڪم شروع ڪيو ويو. آڪ اوبار چين

۾ هيلنائين ٣١ لکن چورس والن جي زمين تي نوان گهر ٺهرايا ويا آهن. ٻيون به گهڻيون وڏي پيماني تي رٿون پوريون ٿيڻ تي آهن جي ٽنگشن، ٽنگتائو، ڪئنٽن، چنگڪنگ ۽ ٻين هنري شهرن ۾ شروع ڪيون ويون آهن. اهڙا سرڪاري گهر ٻنا مسواڙ يا بلڪل ٿوري قيمت تي ڏنا ويندا آهن. هر هڪ مزور کي پنهنجي اُپت جو سراسري اٽڪل ٥ سيڪڙو مسواڙ، پاڻي ۽ بجلي بلي ڏيڻو پوندو آهي. ڀارت ۾ اٽڪل پنجن سالن جي ڪانگريسي راڄ بعد اڄ به لکين بي گهر انسان بمبئي، ڪلڪتي وغيره شهرن جي فٽ پاٿن تي سمهندا آهن.

اگهن ۾ ڪٽ

چين ۾ زندگي بهتر بڻجڻ جو هڪ مکيه اهو به ڪارڻ آهي ته اُتي اسان وانگر مهانگائي ناهي. وقت به وقت شين جا اگهه گهٽجندا رهن ٿا. ١٩٥٢ ۾ ئي ٻه دفعا اگهه گهٽيا آهن. پهريون ڀيرو مارچ ۽ اپريل ۾ ۽ ٻيو آگسٽ ۽ آڪٽوبر ۾. پهرئين دفعي پيڪنگ ۾ اٽڪل ڇهن هزار شين جا سراسر ٧ء٥ سيڪڙو اگهه گهٽجي ويا ۽ شهانگائي ۾ ١١ سيڪڙو. ٻئي دفعي لوڻ، اناج، تيل، ڪنڊ، ڪوئلي، پيٽرول وغيره جا اگهه گهٽيا. اهڙي طرح ١٩٥٢ ۾ سڄي چين ۾ ڪل سراسر ٨ سيڪڙو اگهه گهٽيا. انڪري اُنهي پورهيت جي حقيقي ڪمائي ۾ ٥ سيڪڙو واڌ ٿي آهي.

چين ۾ اسان وانگر ڪو راشن آهي ۽ نڪو ڪنٽرول. مسز موڊيڪا فيلٽن، جنهنڪي ڪوريا بابت سچ ظاهر

ڪرڻ ڪري برطانوي ليبر پارٽي مان ڪيو ويو، چين
جو گشت ڪندي لکيئي ته سندس چيني مزمان سمجهي
نه پيا سگهن ته انگلنڊ جهڙي ملڪ ۾ ڪيئن هر هڪ
ماڻهوءَ کي راشن مطابق هفتي ۾ صرف ٻه بيضا... "چيز"
جو هڪ آئونس ۽ وڏي گوشت جا ٻه ٽڪر ملندا آهن.

پلا چين ۾ ته نه صرف ڪيترن ٻه بيضن، گوشت، مکڻ
وغيره خريد ڪرڻ تي رنڊڪ ناهي، بلڪ عام جنتا کي
انهن شين خريد ڪرڻ جي سگهه پڻ آهي. مسز فيلٽن
اگهن جي پيمت ڪندي ٻڌائي ٿي، "چين ۾ مون ٢٠٠
بيضن لاءِ ١٤ شلنگ ڏنا (يعني هر هڪ لاءِ ٽي پيسا) ۽
ايترن پئسن مان انگلنڊ ۾ صرف ٢٧ بيضا ملي سگهن ۽
هتي ٽماٽن جي قيمت آلي جي قيمت جي ڇهين پتي
مس آهي. هتي جا پورهيت خوش نصيب آهن جو ايتريون
ججهيون ڀاڄيون ۽ ميوا وٺي سگهن ٿا. پر اسانجا انگريزي
پورهيت ايترو خوش نصيب ڪٿي آهن؟ مان چاهيان ٿي
ته جيتري چين ۾ دڪانن تي خريدارن جي گردي آهي
اوتري انگلنڊ ۾ ٻه هجي. پر انگلنڊ جي ماڻهن ۾ خريداري
لاءِ پئسو ڪٿي آهي؟"

وڌيڪ لکيئي، "هڪ دڪان تان لمن جا ٻه ٽوال
ورتم جنجي قيمت ٥ شلنگن کان ٻه گهٽ هئي ۽ جيڪڏهن
انگلنڊ جي آڪسفورڊ گهٽيءَ مان اُهي وڃي هي ٽوال
خريد ڪريان ها ته ٽيڻو اگهه ڏيڻو پوي ها."

هن مان ثابت آهي ته چين ٽن سالن ۾ ايتري ته ترقي

ڪٿي آهي جو اُنهي عوام جي زندگي انگريزي جنتا کان به بهتر ٿي ويئي آهي. انگريزي **ڊاڪٽر ڪمارپا** لکيو ته ”اڄ ڪلهه چين ۾ کاڌو اَڻ ميو آهي ۽ آمريڪن ڪانپور چين واسين کي گهٽي ۾ گهٽو سٺيو کاڌو ملي ٿو.“ هتي ڪانگريسي راڄ ۾ سرڪاري انگن اکرن موجب هرهڪ کي ملندڙ اناج ۽ ڪپڙي جي ڪوٽا ۾ ٽئين حصي جيتري ڪتر ٿي آهي. بيضن، گوشت ۽ مکڻ جهڙين شين جا اگهه ايڏا ته چوٽ چڙهيل آهن جو غريب جنتا اُنهنجي خريد ڪرڻ جي ڪلپنا به نٿي ڪري سگهي.

بي نعمت جا آزادي ڪانپور چين ۾ آئي آهي سا آهي بيروزگاريءَ جو خاتمو. بيروزگاريءَ جو ڪهنو مرض جو

بيروزگاري ختم

سلطنت شاهي جي لوٽ کسوٽ ۽ ڪومنتانگ جي بي بندوبستگيءَ واري راڄ جو نتيجو هو سو اڄ اُتان غائب آهي. گذريل ٽن سالن کان عوامي سرڪار جي ڪوشش ۽ ملڪ جي هر پاڳي ۾ اڏاوت شروع ٿيڻ ڪري ۽ هرڪنهن آرٿڪ پهلوءَ ۾ نئين زندگي جي لهر لڳڻ سبب ويهه لک بيروزگار ڪم ۾ جنبي ويا آهن. ڀارت ۾ ته جڏهن ٿڌ ٽئين وڌ، وڃيتي بيڪاري وڌندي. ڪانگريس طرفان شايع ٿيل انگن مطابق ايمپلائيمينٽ ايڪسچينج ۾ ١٩٥٠ ۽ ١٩٥١ ۾ ٢٦½ لکن نالا داخل ڪرايا، جنمان ڪهڙن کي نوڪري ملي تنهنجو عدد ڏنل ڪونهي. برطانوي ليبر پارٽيءَ جي ڪوجنا ڪالي مطابق اساهوٽ ٥ ڪروڙ ڪولاڻا بيڪار آهن.

اَناج جو مسئلو

نئين چين سرڪار ملڪ جون واڳون سنڀاليندي ڀرين ڪاڌي جي مسئلي کي هٿ ۾ کنيو ۽ ٽن سالن جي ٿوري

لاثاني مثال

عرصي ۾ اُن جنهن ڦڙتائيءَ ۽ ڦابيت سان اُنکي حل ڪيو آهي، تنهن ساري ايشيا اڳيان هڪ لاثاني مثال پيش ڪيو آهي. خاص ڪري اسان هندستانين کي نئين چين، حقيقي آزاد جمهوري حڪومت ۽ ”گانڌي رام راڄ“ ۾ صاف تفاوت ڏيکاريو آهي.

هتي ڪانگريسي سرڪار کي راڄ ڪندي اٽڪل ۵ سال ٿيا آهن ليڪن ايتري وقت ۾ اناج جو مکيه مسئلو حل ٿيڻ بدران وڌيڪ پيچيدو بڻجندو ٿو وڃي. هڪ طرف راشن گهٽايو ويو آهي ته ٻئي طرف اناج جا اگهه وڌايا ويا آهن. ملڪ جي جدا جدا حصن ۾ ڏڪار ۽ فاقه ڪشي جو ننگو ناچ چالو آهي. سرڪاري انگن مطابق ۲¾ ڪروڙ کن ماڻهو اسانوت ڏڪار جي حالتن مان لنگهي رهيا آهن. اسان ۱۹۵۰ ۾ ۳۰¾ لک ٽن، ۱۹۵۱ ۾ ۴۰½ لک ٽن ۽ ۱۹۵۲ ۾ اٽڪل ۵۰ لک ٽن اناج ٻاهران گهرايو. اُنجي ڀيٽ ۾ اسانجي پاڙيسري ملڪ چين جنهنکي ڪي سال اڳ ”ڏڪار جو ديس“ سڏيو ويندو هو ۽ جتي هر سال ۲۰ لکن کان وڌيڪ ٽن اناج ٻاهران گهرايو ويندو هو، ڀريو ڀاڳيو ديس بڻجي پيو آهي. اُتي اڄ نه ڏڪار جو ڊپ آهي ۽ نه

ٻاهران اناج گهرايو وڃي ٿو، بلڪ اناج ايترو ته پيدا ٿئي ٿو جو اُهو ٻين ملڪن جهڙوڪ ڀارت، سيلان وغيره کي به موڪليو وڃي ٿو. اُتي ۱۹۵۰ ۾ ۱۲ ڪروڙ ٽن ۽ ۱۹۵۱ ۾ ۱۴ ڪروڙ ٽن اناج پيدا ٿيو ۽ اسان وٽ ۵½ ۽ ۴½ ڪروڙ ٽن! چين

Woodcut by Ku Yuan

۾ ۱۹۵۲ ۾ ۱۶½ ڪروڙ ٽن اناج پيدا ٿيو ۽ اسان وٽ پنج سالي يوجنا موجب ۳۶۰ ڪروڙ ۽ ۴۳ لک رپيا خرچڻ بعد به ۱۹۵۵ ۾ صرف ۶ ڪروڙ ۽ ۱۰ لک ٽن اناج پيدا ٿيندو ۽ اُنوقت هرهڪ ڀارتيءَ کي جا اناج جي ڪوٽا ملندي سا ۱۹۳۸ ۾ انگريزن جي راڄ ۾ اخلاقي قيدين کي مليل اناج کان به گهٽ هوندي!

نئون چين ايڏي زبردست ترقي ڪري سگهيو آهي ته ڪراُن وٽ علاوالدين جو چراغ هو يا آزاد تبت کان اڳ اُنجي ڪا بهتر حالت هئي، بلڪ ڪري جو اُتي سياسي، اقتصادي (آرٿڪ) ۽ سماجي پڙانجي ۾ ڀاري تبديل ڪئي ويئي آهي. اڄ اُتي زندگي جي هر پهلوءَ ۾ عام جنتا جي ڀلائيءَ جوئي خيال رکيو ٿو وڃي.

حقيقت ۾ آزاد تبت کان اڳ چين جي حالت هند کان گهڻي بدتر هئي. جپان جي لڙائي ۽ چيانگ جي راڄ ڪري اُتي چوگرد تباهي ۽ مونجهارو لڳو پيو هو. چيانگ جي لشڪر ڀاڄ کائڻ وقت ڪمت جلائي، بعد پڇي، ٽوپلمون ڏاهي

۽ آمدرفت جا رستا ناس ڪري ڇڏيا. جنهنڪري هڪ هنڌ اناج گهڻو پيو ٿيندو هو ته ٻئي هنڌ ماڻهو بک ۾ ڦاھ پيا ٿيندا هئا. ايتري قدر جو جيتوڻيڪ ملڪ جي اندرئين حصي ۾ چانور جهجها ۽ سستا هوندا هئا، پر آمدرفت خراب هئڻ ڪري شهانگائي کي ٻاهرين ملڪن مان گهرايل چانور وڏيڪ سستا پوندا هئا. اسانوٽ ”آزادي“ وقت ته کيت، بند، پليون، آمدرفت جا سڀ رستا سلامت هئا.

اُني لئين سرڪار جاگيرداري نظام کي ختم ڪرڻ لاءِ هزارين زميندارن جي زمين کسي هارين ۾ وراهي. هيلتاءِ ٤٢ ڪروڙ هارين کي ١١¾ ڪروڙ ايڪڙ زمين ملي آهي. اڳ ۾ ٧٠ سيڪڙو زمين چند زميندارن جي قبضي ۾ هوندي هئي ليڪن اڄ اُها ٩٠ سيڪڙو ڳوٺاڻن ۾ وراهيل آهي.

زمين جا سڌارا

اسان وٽ ته هند سرڪار يو-پي، بهار وغيره پرانتن ۾ زميداري ختم ڪرڻ جا قانون بحال ڪيا آهن پر اُنهن قانونن ۽ چين جي زمين جي سڌاري جي قانون ۾ هڪ شاهي بنيادي تفاوت آهي عيوضي ڏيڻ جو. چيني سرڪار زميندارن کي پائي به عيوضو نه ڏنو آهي پر اسانجي سرڪار اٽڪل هڪ هزار ڪروڙ رپيا ڏيڻو ڪيو آهي جو سرڪار هارين کي زمين ڏيڻ جي عيوض هنن کان ئي ڪٺو ڪندي. اُنهي معنيٰ ته هارين جي حالت ۾ ڪو بنيادي فرق نه پيو. اڳ ۾ زميندارن کي، ته هاڻ اُنهن بدران سرڪار

کي سالياني ڍل جيتري ڏهوڻي ٻارهوڻي رقم ڏيڻي پوندي. پر چيني هارين کي زمين ملڻ جي ڪا به قيمت ادا ڪرڻي نه آهي. اڳي اهي زميندارن کي هر سال ٻه ڪروڙ ٽن اناج جا ڍل جي صورت ۾ ڏيندا هئا، جو جرمني ۽ فرانس جي ڪل آدمشماريءَ جي کپت جيترو آهي. اڄ هو اُن ڍل کان به آزاد آهن.

چيني ۽ پارٽي قانون ۾ تفاوت

پيو فرق اهو آهي جو پارٽ ۾ زميندار جو مطلب صرف اُن شخص سان آهي، جنهنجي قانوني طرح اهڙي پرپياشا ڪئي ويئي آهي. اُن جي معنيٰ ته جي ڪو غير ڪاشتڪار پٽيدار آهي ۽ قانوني زميندار کان تمام گهڻي زمين پٽي تي وٺي وري ٻين کي پٽي تي ڏئي ٿو ته اهو زميندار نٿو سڏي سگهجي. پر عوامي چين جي قانون مطابق "اهو شخص زميندار سڏي سگهجي ٿو، جنهنکي زمين هجي پر خود محنت نه ڪندو هجي يا صرف امدادي محنت ڪندو هجي ۽ جو پنهنجي گذران لاءِ ٻين کي پيڙيندو هجي." اهڙي تشريح ڪرڻ سان اسانکي زميندارن جاگيردارن، بسويدارن، مالگذارن وغيره جي سندن ملڪيت جي ڪيتري زمين ملي سگهي ٿي.

الڪري چيني ڪسان اقتصادي طرح آزاد ٿيو، پر پارٽي ڪسان اهڙي جو اهڙوا چيني ڪسان کي اهو سياسي فائدو به ٿيو آهي جو زميندارن کان زمين کسي ڳوٺاڻي سماج تان هميشه مولادي چنبو هٽايو ويو آهي.

اها ڳالهه به ياد رکڻ کپي ته اسان وٽ زمين جا ستارا سرڪاري نوڪرشاهي معرفت عمل ۾ اچي رهيا آهن پر چين ۾ ڪسان پنچائتن جي معرفت! سياسي ۽ اقتصادي نجات حاصل ڪرڻ بعد اڄ چيني هاري جند جان ڏيئي پيداوار وڌائي رهيو آهي. **ڊاڪٽر گياڻچند**، هند سرڪار جو اڳيون آرٿڪ صلاحڪار، جو چين مان ٿي موٽيو آهي، لکيٿو، ”اتي ڪيانگسي پرانت ۾ ڪيترن هنڌ هڪ ايڪڙ مان ١٠٠، ١٢٥ مڻ چانور پيدا ٿيا پر ڀارت ۾ ٧ مڻ کان ١٠ مڻ تائين مس چانور پيدا ٿين ٿا.“

ائين ناهي ته اُتي هي هاري ڇڙ ڇڙ ڳاٽن وانگر ڪم ڪن ٿا، پر هزارين ڪٽنبن جا ڪٽنب گڏجي کيتي ڪندا آهن، جنکي ”باهمي مددي جٿا“ چوندا آهن. اهڙن هارين جو عدد ۴٠ سيڪڙو آهي. اُنهن کانسواءِ هندجون ۴ هزار زرعي سهڪاري سوسائٽيون پڻ آهن. اٽڪل ١٢ اجتماعي (Collective) ۽ ٥٢ سرڪاري کيت آهن. گڏيل کيتي ڪرڻ جو نمونو ڏينهون ڏينهن ترقي ڪري رهيو آهي ۽ ڦهلجي رهيو آهي جو اُنهن گهڻو اناج پيدا ٿو ٿئي.

اُتي چور مارڪيٽ ڪندڙن ۽ نفعي خورن، جن چيانگ جي راڄ ۾ جاوا ڪيا تن کان پورو حساب ورتو ويو آهي. اسانجي وزير اعظم پنڊت نهرو حڪومت جون واڳون سنڀالڻ کان اڳ ۾ اها دعوى ڪئي هئي ته چور مارڪيٽ ڪندڙن کي ڦاسيءَ تي چاڙهيو ويندو. ليڪن اها دعوى اڄ دعوى جي به لائق نه رهي آهي. پر نئين چين ۾ هننکي

سخت سزائون ڏنيون ھنجي ڀاڙ پٺي ويٺي آھي. پھرين ڏينھن ۾ سرڪار جڏھن ڏسندي ھئي تہ چور مارڪيٽ ڪندڙ ۽ نفعي خور اناج لڪائي اگھہ وڌائڻ ٿا چاھين، تڏھن اھا پاڻوت ڪنٽرول ڪيل سڄو اناج مارڪيٽ ۾ آڻيندي ھئي، جنھنڪري اگھہ لھي ويندا ھئا ۽ جوڙو ڪوٽ گم ٿي ويندي ھئي، انڪري ھاڻي اناج جي اگھن ۾ ڪابہ واڌ نہ ٿي آھي.

نئين چيني سرڪار خوراڪ جي سوال کي حل ڪرڻ لاءِ گڏوگڏ ٻن مورچن تي جنگ چالو رکي آھي. ھڪڙو زمين جي سڌارن معرفت پيداوار وڌائڻ جو ۽ ٻيو ٻوڏن ۽ سوڪ (Drought) جو مقابلو ڪري اناج کي نقصان رسڻ کان بچائڻ جو.

ٻوڏن تي قبضو

اڳي چين ۾ ٻوڏون راڳا ڪنديون ھيون. ھزارين ڪيت ۽ مڪان برباد ٿي ويندا ھئا. پيڪنگ ٽنل ريلون ھڪ ھنڌان ٻئي ھنڌ اناج پھچائي نہ سگھنديون ھيون. نتيجو اھو نڪرندو ھو جو ھر ٻي سالي ڏڪار پوندو ھو. عيسوي سنہ کان ۲۴۶ سال اڳ کان وٺي ۱۹۴۸ تائين صرف ھوانگ نديءَ جي ڪري ۹۷۹ ٻوڏون آيون يعني ھر ٻي سالي ٻوڏ! يئنگٽسي، پيلو وغيره نديون پڻ ٻوڏ ڪنديون ھيون. صدين کان چيني جنتا ٻوڏن جي مصيبت ۾ مبتلا رھي ۽ ڪنھن بہ سرڪار اھو علاج نہ ڪيو. ڪامريڊ ماؤسي ٽنگ جي سرڪار ٻوڏن کي روڪڻ ۾ جنسي ڪمال ڪري ڏيکاريو آھي. ۱۹۴۹ ۾ اٽڪل ۱۳ ڪروڙ ايڪڙ

زمين پوکڻ هيٺ آئي جا ١٩٥٠ ۾ گهٽجي اٽڪل ١ ڪروڙ ايڪڙ ۽ ١٩٥١ ۾ اٽڪل ٤٠ لک ۽ ١٩٥٢ ۾ گهٽجي وڃي ٢٦ لک ايڪڙ ٿي.

تعمير جا تاج محل

اُني نه صرف ٻوڏن کي روڪڻ لاءِ ندين تي بند ٻڌا ويا آهن پر انهن جو اجايو وڌيڪ پاڻي زمين کيڙڻ لاءِ استعمال ڪرڻ لاءِ تلائن وغيره ۾ گڏ ڪيو ويو آهي. ٽن سالن ۾ هنن بندن، تلائن وغيره ٺاهڻ ۾ ٻن ڪروڙ ماڻهن ڀاڱو ورتو آهي جن هڪ ارب ۽ ستر ڪروڙ ڪعب ميٽر زمين کوٽي آهي، جا پاناما واهه جيڏن ١٠ يا سئيز واهه جيڏن ٢٣ واهن لاءِ کوٽيل زمين جيتري ٿيندي. هيڏي وسيع پئماني تي تيل اڏاوت جا ڪم، جن ”ڏڪار جي ملڪ“ کي ”سڪار جو ملڪ“ بڻايو آهي، هڪ حقيقي عوامي حڪومت ۾ ئي ممڪن ٿي سگهن ٿا. نئين چين جي جنتا جي تعمير جا هي تاج محل آزاد انسانن جي محنت جي عظمت جا پائدار يادگار آهن، جن لاءِ هر هڪ ايشيا نواسيءَ کي ناز آهي.

مسز وجيه لڪشمي پنڊت پارٽي سرڪاري سفارت جي اڳوان هوائي نديءَ جي هڪ بند جو ذڪر ڪندي لکي ٿي، ”هوائي درياهه جو بند جيتوڻيڪ انجنيري نقطه نگاهه کان اسان جي تعميري ڪمن جي مقابلي ۾ ڪجهه ناهي، ليڪن جڏهن انجو تصور ٿو ڪجي ته ٢½ لک آدمين بنا ڪنهن مالي يا ٽيڪنيڪل مدد جي ڇهن مهينن ۾ اهو ٺاهي راس ڪيو، تڏهن انسان دنگ

رهجي ٿو وڃي ۽ ان جي فخر ۾ حصيدار بڻجي ٿو پوي.
ايشيا جي باشندي جي حيثيت ۾ موکي به ان تي فخر
آهي، انڪري، جو پهريون دفعو هتي هڪ اهڙو عظيم ڪم
ڪيو آهي جنهنکي هيل تائين اسين ناممڪن سمجهندا هئاسين.
خاص ڪري جن حالتن جو هتي مقابلو ڪرڻو پيو، تن
کي خيال ۾ رکي مختصر مدت ۾ هنن جو ايترو ڪم ڏسي
انسان حيران ٿيو وڃي."

هندستان ۾ پڻ نهرو سرڪار بندن جوڙڻ وغيره جون
شاهي رٿون ناهيون آهن، پر انهن جو جيڪو حشر ٿيو آهي
سو عوام کان ڳجهو ناهي. دامودر ماٿري يوجنا مطابق ٽن
سالن جي لڳاتار جفاڪشيءَ ۽ ٨٥ ڪروڙ رپيا خرچڻ بعد
جيڪو بند ناهيو ويو آهي تنهن وهڻ به شروع ڪري
ڇڏيو آهي!

اڳي سال اسانوت هيرا ڪنڊ يوجنا متعلق سرڪاري
انجنيرن فيصلو ڪيو ته ٢ ڪروڙ ٦٦ لک ڪعب فوٽ
مٽي ۽ پٿر جو ڪم ٿيندو ۽ ٤ ١/٢ لک فوٽ سيمينٽ جو
ڪم ٿيندو. هن ڪم لاءِ هڪ سال ۾ ٧٩ ڪروڙ خرچ آيو
۽ مٽي ۽ پٿر جو ڪم صرف ١ ١/٢ ڪروڙ ڪعب ۽ سيمينٽ
جو ڪم صرف ٢ ٣/٤ لک ڪعب فوٽ ٿيو. اهڙي طرح ۾ هن قسم
جو ڪم يانگ دريائه تي ٿي رهيو آهي. ٥ اپريل ١٩٥٢
کان چالو ڪري ارساس شروع ٿيڻ کان اڳ ۾ ئي ٽن مهنن
اندر هن ڪم کي پورو ڪرڻ جو فيصلو ڪيو ويو. چيني
موج جي ١ ١/٢ لک سپاهين ۽ ١ ١/٢ لک هارين هي ڪم پڇي

٥٢ ڪروڙ ٥ لک ڪعب مٽي ۽ پٿر جو ڪم، ٣٥ لک
٣٨ هزار فوٽ سيمينٽ جو ڪم، سو ميل لمبو ٥٤ ڪمانن
وارو بند، ٣٢ ڪمانن وارو ١١ سو فوٽ لمبو ريگيوليٽر،
٨٠ ميل ڊگهي لنڊي ريل ۽ ٥٥ ميل ڊگهي سڙڪ، اڳوات
٧٤ ڏينهن ۾ ٺاهي پوري ڪئي. اهڙا ايڪ ڪم
آزاد چيني کلندي ڪڏندي، اچيندي ڳائيندي پورا ڪيا
آهن. انهن هنڌ هر ٻن سؤ والن جي مفاصلي تي ڪلب،
لئبرري ناٽڪ گهر، ناچ ٽولي وغيره هوندي آهي ۽ ترسن
جي ٽولي ملم پٽيءَ لاءِ تيار رهندي آهي.

سوڪ جو مقابلو

ٽي سال اڳ چين ۾ "سوڪ" پيالڪ چيز سمجهي
ويندي هئي، جنهنجي معني هئي ڏڪر، قرض ۽ موت،
جنجا لکين انسان هر سال شڪار
ٿيندا هئا. سوڪ لاءِ گهٽي پاڳي
جهولي لڪمي سرشتي جا حڪمران جوابدار هئا جي ٽڪرين
۽ ڳوٺن جي ساوڪ چٽ ڪري ڇڏيندا هئا ۽ پاڻيءَ جي
چشمن، کوهن، ندين، واهن وغيره جي مرمت نه ڪرائيندا
هئا. انڪري اڳ چين ۾ ته ١٠ مان ٩ سال ته سوڪ
پوندي هئي. ليڪن ٽن سالن ۾ عوامي حڪومت سوڪ جو
خاتمو آڻڻ لاءِ وڏي ڪاميابي حاصل ڪئي آهي. ساري
چين ۾ "وڻ پوکيو" جو تحرڪ شروع ٿي ويو. سرڪار
طرفان پڻ پئسفڪ سمنڊ جي طوفاني هوائن (جن جي ڪري
سوڪ پوندي آهي) کي روڪڻ لاءِ ٻيلن جي پٽي جي وڏ

ناهي وڌي وئي آهي. اهو پنڌ ٦٨٠ ميل ڊگهو ۽ ١٩٠ ميل ويڪرو ٿيندو جنهنڪري ١٢½ لک ايڪڙ وڌيڪ زمين تي آبادي ٿي سگهندي.

مٿين رٿ کان سواءِ هيلتائين ٽن سالن ۾ اٽڪل ٣٤ لک ايڪڙ زمين تي وڻ پوکيا ويا آهن جي چيانگ جي راڄ جي ٢٠ سالن ۾ پوکيل وڻن کان سترهوڻا آهن. ڪل ٣½ ڪروڙ ايڪڙ زمين سوڪ جي مصيبت کان آجي ڪئي وئي آهي. پر اسانجي ڀارت ۾ ڪروڙين رپين خرچڻ بعد "وڻ پوکيو" تحرڪ مان ڪوبه ڪڙتيل نه نڪتو.

اڳي چين ۾ ڀارت وانگر ماڪڙ جي آزار ڪري فصلن جا فصل چٽ ٿي ويندا هئا. اُتي ان خلاف پڻ وڏو تحرڪ شروع ڪيو ويو ۽ ٽن سالن ۾ ماڪڙ جي مقابلي ڪرڻ لاءِ ١٢ ڪروڙ ماڻهن ڀاڱو ورتو ۽ ١½ ڪروڙ ٽن اناج نقصان ٿيڻ کان بچايو.

مطلب ته نئين چين جي عوامي سرڪار ملڪ مان بک کي سدائين لاءِ تلانجي ڏيڻ لاءِ محڪم ارادي سان سڀني ذريعن کي استعمال ڪيو ۽ اڄ ڪاميابي انجا قدم چمي رهي آهي. جتي چيانگ جي راڄ ۾ ماڻهو بک مرڻ لاءِ وڻن جا ڇوڏا کائيندا هئا اُتي اڄ مائوسي تنگ جي راڄ ۾ اهي کير جا ڪٽورا پي رهيا آهن.

جن ڪالهه ورڻ کاڌا ، سي اَڄ ڪير پيٽن

هنري ترقي

اڄ ڪالهه جو هر ڪم آٽيندڙ زرعي ملڪ مان ترقي ڪري، ٽريڪٽر، ٽريڪٽرون وغيره ٺاهيندڙ هنري ديس جنم ورتو آهي. هاڻي اٿين چين ۾ سڀئي سڀڪي ڪان ونئي اڄڪر جهڙين مشينن تائين اڪثر هرڪا هنري شيءِ ٺاهي وڃي ٿي، جنهن لاءِ پارت وانگر ڪروڙين آمريڪي ڊالر قرض نٿو ورتو وڃي؛ الٽو سامراجين طرفان ڪيل ناڪابندي جي منصوبن کي مٽي ۾ ملايو ويو آهي.

ڪو وقت هو جڏهن چين ۾ ڪارخانا انگريزي- آمريڪي سلطنت شاهي جي مفاد لاءِ ئي مال تيار ڪندا هئا جيئن اڄ اسانجي ٦٠ سيڪڙو کان مٿي ڪارخانن ۾ سامراجين جي سرمايه سيڙايل آهي، جنهن مان هر سال هنڌڪي ١٠٠ ڪروڙ رپيا نفعو ٿيندو آهي جو هندستان کان ٻاهر ويندو آهي، ليڪن چين ۾ ٻه صنعت (انڊسٽري) تي سامراجين جو قبضو هوندو هو، جنهنڪي جنتا جي گهرجن جو ذرو ٻه اولو نه هو. انڪري جڏهن ئي عوامي سرڪار هستي ۾ آئي ليڪن ئي پهرين روزاني زندگيءَ جي ضروري شين جي پيداوار وڌائڻ تي زور ڏنو ويو؛ جنهن شيءِ ٺاهڻ جي هنڌڪي فرصت ناهي، انڪي روزاني زندگيءَ مان ئي ڪڍي ڇڏيو اٿن. جنهنڪري عيش عشرت جي شين جي ٺاهڻا گهٽجي ويئي آهي؛ انهن کي تيار ڪندڙ

ڪارخانا اڄ زندگي جون ضروري شيون پيدا ڪري رهيا آهن.

نئين چين ۾ ضروري شين جي پيداوار سان گڏ قومي اڏاوت لاءِ ڀاري صنعت جي پيداوار وڌائڻ لاءِ پڻ شاهي رٿون عمل ۾ اچي رهيون آهن. ان ڏس ۾ اڳيان پراڻا ڪارخانا وري چالو ڪيا ويا آهن ۽ ڪيترا نوان جاري ڪيا پيا وڃن. انهاس ۾ پهريون دفعو اُتي پنهنجين ئاهيل مشينن سان سٽيءَ جا ڪارخانا شروع ڪيا ويا آهن. آزادي جي ٽن سالن ۾ اڪثر مکيه هنري شين رڪارڊ ٽوڙ ترقي ڪئي آهي. آزاديءَ بعد ڪوئلي ۽ بجليءَ جي پيداوار ٻيڻي ٿي ويئي آهي. لوهه، رڪ ۽ مشينن جي پيداوار ستوڻي انوڻي ٿي آهي. ۱۹۵۲ ۾ اُتي سراسر هنري ترقي ۳۰ سيڪڙو ٿي پر ڀارت ۾ صرف ۸ سيڪڙو! ٻنهي ملڪن جي ڪن مکيه هنرن جي، ۱۹۵۱ جي ڀيٽ ۾ ۱۹۵۲ ۾ ڪيل ترقي جي سيڪڙي جي هيٺ ڏنل انگن مان ثابت آهي ته چين ڪيترو نه اڳتي وڌي رهيو آهي ۽ ڀارت انڪان ڪيترو نه پٺتي پيل آهي.

	لوهه	رڪ	اگر	سوٽي ڪپڙو	ڪاغذ	ماچيس	سيمينٽ
چين	۳۱½	۴۱	۱۷¾	۳۶¾	۵۱	۱۱	۱۱
ڀارت	۲/۵	۲/۵	۵¼	۱۳	۴	۴½	۹

نئين چين جي ايڏي شاهي هنري ترقي ۾ آرٿڪ استرتا (Economic stability)، قومي سرمايه، رٿا، جٿا

جي سهڪار ۽ روسي ماهرن هڪ اهم ڀاڱو ادا ڪيو آهي.

آرٿڪ حالت

آزاديءَ کان اڳ ۾ چين ۾ ڪا به آرٿڪ استرتا نه هئي جنهن ڪري سٽي بازن، چور مارڪيٽ ڪندڙن وغيره جو ٻول بالا هو. هر سال بجيٽ جي کوٽ وڌندي ئي رهندي هئي. سڪي جو ڦهلاءُ (Inflation) هر روز وڌندو ٿي ويو. ايتري قدر جو روزاني خرچ جو تخمينو به نه ڪري سگهبو هو. هڪ ماچيس لاءِ ايترا ته چيني ڊالر ڏيڻا پوندا هئا جنکي کڻڻ لاءِ هڪ سڄي گاڏي کپندي هئي. اُتڪل (اوڙيسا) يونيورسٽيءَ جو **پروفيسر پرڌان**، جو چين ۾ ٽي سال رهي آيو آهي، لکيتو، "هڪ دفعي مارڪيٽ ۾ آمريڪي ڊالر وٺڻ لاءِ ويس. هڪ دڪاندار هڪ آمريڪي ڊالر لاءِ ٢٨ لک چيني ڊالر چيا. ٻئي وري ٣٠ لک چيا ۽ ٽئين وري ٣٤ لک چيا. مان موٽي وري پهرئين دڪاندار وٽ آيس. پر منهنجي حيرت جي حد نه رهي جڏهن هن پاڻ ٣٥ لک چيني ڊالرن جي گهر ڪئي. مونکي اُنجو سبب ٻڌايائين ته اڌ ڪلاڪ ۾ آمريڪي ڊالر جو اگهه ٢٨ مان وڌي ٣٥ لک چيني ڊالر ٿيو. ان ڪري مون جلد پنهنجا پئسا مٽايا ته متان وري وڌيڪ نه اگهه ڏيڻو پوي."

اُهي صنعت پڻ ڊانوانڊول ٿي پيئي هئي. هري پيداوار گهٽجي رهي هئي. ڪارخانن لاءِ پوري پورجي نه هئي. انڪري اهي بند ڪيا پئي ويا. مڪمل بي بندوبستيءَ جو راڄ هو.

ليڪن آڪٽوبر ١٩٤٩ کان مارچ ١٩٥٠ تائين ڇهن مهنن اندر ان پيمانه تي بندوبستگي کي ختم ڪري آرٿڪ استرتا قائم ڪئي ويئي. پهريون دفعو بجيٽ جي کوٽ پوري ڪري خرچ ۽ آپت کي برابر ڪيو ويو ۽ هاڻي اُتي اسان وانگر کوٽ کاڌي بجيٽ بدران واڌ واري بجيٽ ٺهندي آهي. عوامي سرڪار سڪي جي ڦهلاءَ کي روڪڻ لاءِ ڪڙا ۽ سخت اپاءَ ورتا. پر ان هوندي به جڏهن پيڪنگ ۾ اهو وڌندو ويو تڏهن مالي وزير قسم کنيو ته مرد ٿي ناهيان جي سڪي جي ڦهلاءَ جي ڪارڻ کي گولي نه لڳم. آخر ڪامياب ٿيو. هڪ وڏو واپاري سڀ اناج گڏ ڪري پوءِ وڪڻندو هو جنهن ڪري سڪي جو ڦهلاءُ وڌندو هو. هنکي جيل ۾ وڌو ويو ۽ هن جي ڪٽنبين جي ادر پورنا جيتري ملڪيت کانسواءِ ٻي سندس سڀ ملڪيت ضبط ڪئي ويئي. اهڙي طرح پيڪنگ ۾ سڪي جو ڦهلاءُ روڪجي ويو. اڄ اُتي چيني ڊالر ۽ شين جا اگهه مقرر ٿيل آهن جنهن ڪري سٽي ۽ چور مارڪيٽ کي ٻنجو اچي ويو آهي.

صنعت لاءِ سرمايه

جنهن ڀارت ۾ اڄ ڪارخانن لاءِ موڙي هٿ ڪرڻ هڪ وڏو مسئلو ٿي پيو آهي، تنهن چين لاءِ به اهو ڏکيو مسئلو هو. پر اُتي ناڻي جي سرشتي لاءِ اسان وانگر سامراجين، سرمايدارن جي قدمبوسي نٿي ڪئي وڃي. الٽو اُنهن مان جنتا وروڌي ڪارروايون ڪندڙن جي پونجي ضبط ڪئي ويئي ۽ هنن کي

سرمايدار جننا جي پلائي لاءِ ڪارخانا هلائڻ چاهين ٿا تن کي بنا ط سرڪاري قرض ڏيئي همٿايو ويو آهي. اڳيم زميندار، جو پنهنجو لاٽو گهٽي زمين ٿي، اجائي خرچ پکي ٿي، وياج خوري يا سٽي ۾ وڃائيندا هئا، سي اهو هاڻ صنعت ۾ سيڙائي رهيا آهن. اُن ڪانسواءِ ۴۲ ڪروڙ هارين جي خريدي قوت ٽيڻي چوڻي ٿي ويئي آهي. هننجي زندگي جو معيار پڻ بلند ٿيو آهي. اِنڪري پيداوار جي کپت ۾ واڌ ٿي آهي ۽ ڪارخانن کي فائدو ٿيو آهي، جو وري صنعت ۾ سيڙايو پيو وڃي. اُن ڪانسواءِ هارين کي خود جيڪا پئسي جي بچت ٿئي ٿي سا هو ڪارخانن ۾ لڳائين ٿا. اندروني توڙي بيروني واپار ۽ بئنڪن جو ۹۰ سيڪڙو حصو سرڪار جي هٿ ۾ آهي، پر اسان وٽ سامراجين ۽ اُنهنجي ايجنٽن جي هٿ ۾ آهي، چيني سرڪار خود پنهنجي بجيٽ جو اٽڪل ۴۰ سيڪڙو صنعت جي ترقي بلي خرچ ڪندي آهي. پر اسانجي سرڪار پنج سالي يوجنا ۾ صنعت لاءِ خرچ جو صرف ۸٫۴ سيڪڙو مقرر ڪيو آهي، جنهن سان اسانجي ڪهڙي ترقي ٿي سگهندي؟

اجوڪين حالتن ۾ لکين چين ۾ خانگي صنعت کي قائم رکيو ويو آهي. ليڪن ڪارخانيدارن کي جننا جو هون

خانگي صنعت

چوسڻ لاءِ بي لغام گهوڙن جي ڇڙواڳي ناهي جئن اسانوٽ آهي. هنجي نفعي جي حد مقرر ٿيل آهي. هنڪي پنهنجن ڪارخانن جي پيداوار جي ساليانى رٿا سرڪار کي اڳواٽ ڏيکارڻي پوندي

آهي، جنهن اها سچي ملڪ جي لاءِ تيار ٿيل رٿا سان گڏ عمل ۾ اچي سگهي. اهڙي طرح خانگي ۽ سرڪاري صنعت ۾ پورو سهڪار قائم رکيو ويو آهي.

آهستي آهستي سرڪاري صنعت جو حصو وڌندو ٿو وڃي جنهن چين پورن سماجواد جي منزل ڏانهن جلدي پهچي سگهي. ١٩٥٢ ۾ سرڪاري صنعت ٦٧⅓ سيڪڙو ۽ خانگي صنعت ٣٢⅔ سيڪڙو هئي. انجو مطلب اهو ناهي ته خانگي صنعت ترقي نه ڪئي آهي. ان پڻ آزادي کان اڳ واري وقت کان وڌيڪ پيداوار پيدا ڪئي آهي. ان باري ۾ خواجہ احمد عباس لکيٿو، "اسانکي چين ۾ جنهن ڳالهه گهڻي ۾ گهڻو تپرس ۾ وڌو سا اها هئي ته اتي خانگي سرمايدار نئين سرڪار جي راج ۾ نه صرف خوشيءَ سان واپار ڪري رهيا آهن بلڪ انجا سرگرم حمايتي آهن. اسانکي ٽنشن جي هڪ ڪپڙي جي ڪارخاني جي مالڪ ٻڌايو ته ڪامريڊ مائوسي تنگ ۽ چيني ڪميونسٽ پارٽي جي عاقلاڻي اڳواڻي هيٺ اسانجي فيڪٽري پوين ٽن سالن ۾ شاهي ترقي ڪئي آهي ۽ اسين وڏا نفعا حاصل ڪري سگهيا آهيون. جڏهن ٽنشن آزاد ٿيو، اُن وقت سڄي اتر اوڀر علائقي ۾ ساري صنعت جپاني لوٽ کسوٽ ۽ ڪومنتانگ جي ڀرشٽاچار ڪري ٻانواڊول ٿي پيئي هئي. منهنجي ئي فيڪٽري جو مثال وٺو. اسانوٽ پاڇي ٻري هئي. مونکي فيڪٽري نه هئي پر ڪجهه خريد ڪرڻ يا مزوري ڏيڻ لاءِ پئسا نه هئا. مون اُنکي

بعد ڪرڻ جو ويچار ڪيو ڇو ته مون سمجھيو ته هواهين ڪميونسٽ اڇي اها ڪسي ونڊاء پر اُنلو عوامي سرڪار جي بئنڪ مونکي قرض ڏنو. اڪري مون وري ڪم چالو ڪيو. سرڪار نه صرف مونکي ۽ ٻين کي قرض ڏنا بلڪ مال جا آرڊر پڻ ڏنا. اُنجي ماهرن اسانجي اوزارن کي ٺپاسيو ۽ سڌاريو. سرڪار ڪاٻه دست اندازي نه ڪئي. اسان ١٩٤٩ ۾ ١٥٥ اَرب چيني ڊالر (اٽڪل سوا لک رپيا) ۽ ١٩٥٠ ۾ ١٢ اَرب ڊالر (اٽڪل ٤ لک رپيا) نفعو ڪيو. اسان پنهنجي شيئر هولڊرس ۾ ١٩٤٩ ۾ ٥ سيڪڙو نفعو ۽ ١٩٥٠ ۾ ٧½ سيڪڙو نفعو وراهيو. قانوني طرح اسانکي وڌ ۾ وڌ ٨ سيڪڙو نفعو ورهائڻو آهي. اُن کان وڌيڪ نفعو يا ته صنعت ۾ سيڙائڻو آهي يا مزورن جي مزوري وڌائڻ يا هننجي حالتون سڌارڻ ۾ خرچ ڪرڻو آهي. جپانين ۽ ڪومنتانگ جي راڄ ۾ مان ٢ سيڪڙي کان وڌيڪ نفعو وراهي نه سگھيو هوس."

مزورن جو سهڪار

نئين چين ۾ مزورن ۽ ڪارخانن جي اختياري وارن جي وچ ۾ پورن ريت سهڪار آهي. اڪثر هرڪو مزور ٽريڊ يونين جو ميمبر آهي جا هرهڪ ڪارخاني ۾ تسليم ٿيل آهي ۽ جنهنجي چونڊيل عيوضين جي صلاح مصلحت سان ڪارخاني جو ڪاروبار هلندو آهي. ازانسواء مزورن کي جهڪي آرٿڪ ۽ ثقافتي نعمتون ملن ٿيون تن هنن ۾ اهو احساس پيدا ڪيو آهي ته هي ڪارخانا ملڪ ۽ جنتا جي ڀلائي

لاءِ مال تيار ڪري رهيا آهن، اُڪري هينئڪي پارٽي مزورن وانگر اسٽرائيڪ ڪرڻ جي ضرورت نہ ٿي ٿئي، اُلٽو هو ويٺي اُنساہ سان ڪم ڪن ٿا. اختياري وارا بہ هنن جي اُنساہ کي وڌائڻ لاءِ هيئڪي وڌيڪ پگهار، بونس، انعام، بلا وغيرہ ڏين ٿا. اِن سلسلي ۾ اُتي ”شرط پچائڻ“ (Emulation Drive) جو خاص طريقو اختيار ڪيو ويو آهي، جنهن موجب جيڪو بہ مزور يا ڪاريگر وڌيڪ

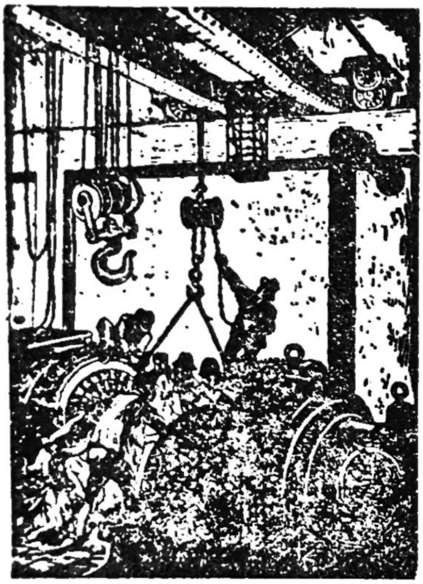

قابليت سان خاص پيداوار وڌائي ٿو يا پنهنجي ڪم ۾ ڪا نئين کوجنا ڪري ٿو تہ ساري ديس ۾ اُنجي عزت افزائي ڪئي وڃي ٿي ۽ اُنکي ”آدرشي مزور“ ”بهادر مزور“ وغيرہ جو خطاب ڏنو وڃي ٿو. هن تحرڪ ۾ ١٩٥٢ جي پهرين ٦ مهنن ۾ئي ٨٠ سيڪڙو مزورن بهرو ورتو. ١٩٥١ ۾ ٨٦٥٠٠ ڪان وڌيڪ مزورن ”آدرشي مزور“ جو خطاب حاصل ڪيو. اُتي ٿوري محنت سان وڌيڪ ۽ بهتر مال تيار ڪرڻ جون اٽڪل ۴ لک رٿون ڏنيون ويئون جنمان سرڪار اٽڪل ٢½ لک قبول ڪيون.

لئين چين جا دشمن اهو ٻهتان ٻڌيندا آهن تہ اُتي

سرڪار سوويت يونين جي غلام آهي ۽ اها روسي آفيسرن ۽ ماهرن جي حڪمن مطابق راڄ ڪري رهي آهي. ليڪن جيڪي به هندستاني چين مان ٿي آيا آهن، تن اِن الزام کي ڪوڙو ٺهرايو آهي.

روسي ماهرن جي مدد

اِن ۾ ڪو به شڪ ڪونهي ته ٿئين چين جي حيرت انگيز ترقيءَ ۾ سوويت ماهرن لاثاني مدد ڪئي آهي، مگر اها دوستاڻي مدد آهي. روسي ماهرن کي اُتي ڪي به خاص حق عطا ڪيل نه آهن. هو چين واسين وانگر رهن ٿا ۽ اُنهن جهڙو پگهار ۽ شرط شروط قبول ڪن ٿا. هنن جي يونيفارم پائين ٿا. هنن جا ڪڙا نيم پالين ٿا. ڪيترين حالتن ۾ ته هنن جي هٿ هيٺ به ڪم ڪن ٿا. چين ويل هندستاني سفارت جو نائب اڳوان ۽ مشهور اخبار نويس آر-ڪي-ڪرانجيا لکيتو، ”اسان کي واهن ڪوئِڻ واري هڪ وڏي يوجنا ڏيکاري ويئي جتي سوويت ماهر مکيه چيني انجنير جي هٿ هيٺ ڪم ڪري رهيا هئا. هنن چيني مزورن جهڙو ئي پگهار قبول ڪيو هو. هنن اُنهن سڀني عيش عشرت جي شين جو استعمال ڪرڻ کان انڪار ڪيو هو جيڪي سندن چيني سائين لاءِ ميسر نه هيون. جڏهن ته اسان کي اُتي هڪ رات ترسڻو پيو، اِنڪري اسان جي سهنج لاءِ پيڪنگ مان خاص کمود ۽ سنان ڪرڻ جا وڏا ٽب گهرايا ويا، ليڪن اسان کي اهو ڏسي عجب لڳو ته مشهور روسي انجنير جو اُتي ڪم ڪري رهيو هو، اُنهن سهولتن جو فائدو نه وٺندو هو.

اسان هنڪي ڪليل شيڊ پنيان سڃان ڪندو ڏٺو. هو هر روز چيني ڪم ڪندڙن سان گڏ ڪوڏر ڪٽڻ ۾ ويندو هو، جتي ڪڏ ڪوئي ضروري هاج لاهي اُلڪي مٿيءَ سان بند ڪري ڇڏيندو هو.“

سردار پاڻيڪر به روسي ماهرن جي اهڙي نهنائي ۽ فراخدليءَ جي تصديق ڪئي آهي. جڏهن روسي ماهرن جي پارٽ ۾ آيل آمريڪي ماهرن سان پيٽ تي ڪجي، تڏهن محسوس ٿو ڪجي ته روسي سچ پچ دوست آهن ۽ آمريڪي رئيس زادا ۽ حاڪم آهن. اسانجي سرڪار آمريڪي ماهرن کي ١٠، ١٢ هزار ماهوار پگهار، لوازمات، سفر خرچ وغيره ڏنا آهن، تڏهن به هو اسانجي هٿ هيٺ ناهن. هنن تي اسانجي ڪورٽن ۾ مقدما نٿا هلي سگهن. هنن سان اسانجا قاعدا لاڳو ناهن.

لوڪشاهي چين ۾ ٿيل حيرت انگيز ترقي ۽ انقلابي تبديليون ڄاڻڻ ۽ سمجهڻ لاءِ

اڄ ئي گهرائي پڙهو

“नया चीन” - ”نيا چين“

(هندي با تصوير ماهوار اخبار)

قيمت ٥ آنا، ساليانو چندو ساڍا ٣ رپيا

ائڊريس:- نيا چين آفيس، ڊي - ٢/١١/٤٧ راما پورا، بنارس.